

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 10 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2003

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Έπι τῇ ἐνάρξει τοῦ Νέου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου σελ. 3-6

Θ. Εὐχαριστία:
Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν **Τ. Κανόνων**
Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου σελ. 7-8

Σχόλια στὸ ἀ' αἶτημα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς
Ἀρχιμ. Χρυσάνθου Στελλάτου σελ. 9-10

Ἡ Παιδεία στὴν ἐποχὴ τῆς Παγκοσμιοποίησης
Μάριου Μπέγγου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν σελ. 11-15

Ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης σελ. 16-17

Ποιμαντικὴ ἀσθενῶν στὰ νοσοκομεῖα
τῆς **Τ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν**
Ἀρχιμ. Νεκταρίου Μηλιῶνη σελ. 18-19

Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἐμπνευσμένος κήρυκας
Μαρίας Μαμασοῦλα, Δρος Παιδαγωγικῆς σελ. 20-23

Ἄξια καὶ δίκαιη πρωτοβουλία
Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν σελ. 24-25

Ὁ παραβατικὸς ἔφηβος σὲ πορεία ρήξης:
κίνδυνος ἢ ἐλπίδα
Δ. Κυριαζῆ, Ψυχιάτρου-Ψυχαναλυτοῦ σελ. 26-27

Εἰδήσεις καὶ Σχόλια
Κωνσταντίνου Χολέβα σελ. 28-29

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου σελ. 30

Τὰ ἐφ' ἀπαξ τῶν Κληρικῶν σελ. 31

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
Νωπογραφία τοῦ Μανουὴλ
Πανσέληνου, Ἅγιον Ὄρος.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ἀριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ
Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

«Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ Νέου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους»

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, Κληρικοὶ παντὸς Βαθμοῦ καὶ ἐν γένει ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι πολὺ ὑπερήφανος καὶ αἰσιόδοξος γιὰ πάρα πολλοὺς ἀπὸ σᾶς, διότι ὄντως εἴσθε ἀξιόλογοι, ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας φίλοι γνήσιοι, μετὰ συγκινητικοῦ ζήλου ἀγωνιστὲς στὴν ἀποστολή σας, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ ἀριθμὸς τινῶν ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι ἴσως κατὰ κάποιον τρόπο ἀτονοῦν στὸν ἀγῶνα τους, πράγμα τὸ ὁποῖο ἐπιδρᾷ δυσμενῶς στὴ διακονία σας, θεωρῶ χρέος μου, ὡς ἀγρυπνῶν γιὰ σᾶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα, τὸ ὁποῖο μᾶς ἐνεπιστεύθη ὁ Θεός, νὰ ἀναφερθῶ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἐνδεικτικὰ σὲ ὀρισμένα θέματα. Ἐπειδὴ δὲ αἰσθάνομαι καὶ πιστεύω ὅτι ἀπευθύνομαι στὴν ἱερατικὴ οἰκογένειά μου, θὰ ἐκφραστῶ ἐλεύθερα, ἀφοῦ, βέβαια, σᾶς παρακαλέσω νὰ μελετήσετε μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἄλλες προηγούμενες σχετικὲς Ἐγκυκλίους μου.

Ἐγκύψατε σοβαρὰ μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ λάβετε ὑπ' ὄψη σας αὐτά, πού ἀκροθιγῶς θὰ ἀναφέρω, καὶ ὁποῖος ὑπολείπεται σὲ κάτι, ἄς ἀνανεώσει τὶς πνευματικὲς του δυνάμεις καὶ ἄς προσπαθήσει γιὰ τὴν τήρηση τῶν ὄσων γράφω.

α' Ὁ Ἱερός Κλήρος

1. Ὡς πρὸς τὰ «Μυστήρια». Παρακαλῶ πολὺ, ἐπιδείξατε ὅλοι σας εὐπρέπεια, σοβαρότητα, ἱερατικὴ συμπεριφορὰ καὶ ὅ,τι ἀρμόζει σὲ Κληρικό, μὲ ἐπίγνωση τῆς ἀποστολῆς του. Δὲν εἶναι λογικό, ἀλλὰ εἶναι προφανῶς ἀσε-

βές, νὰ τελεῖται ἓνα Μυστήριο, λ.χ. τοῦ Βαπτίσματος ἢ καὶ τοῦ Γάμου, «ἐπιτροχάδην», καὶ νὰ παραλείπονται συχνὰ καὶ εὐχές τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ κατόπιν νὰ «φλυαρεῖ» ὁ Ἱερέας, ἐν εἴδει «κηρύγματος» πρὸς τοὺς παρευρισκομένους στὸ Μυστήριο καὶ νὰ λέγει, ἔστω, «συμβουλές» καὶ, συχνὰ γιὰ νὰ φανεῖ ἀρεστός, νὰ χαριεντίζεται προκλητικὰ.

Τὸ αἰσθητήριό τῶν πιστῶν εἶναι ἀλάνθαστο καὶ ἐκλεκτικό. Ἐπιθυμεῖ τὸ «γνήσιον», τὶς εὐχές τοῦ Μυστηρίου. Ἐπιθυμεῖ εὐπρέπεια, σοβαρότητα καὶ πνευματικὴ ἀρχοντιά ἐκ μέρους τοῦ Κληρικοῦ, πράγματα τὰ ὁποῖα συγκινοῦν καὶ ὠφελοῦν, καὶ ὄχι «φλυαρίες» καὶ κοσμικὲς συμπεριφορὲς ἐκ μέρους τοῦ Ἱερέα. Τὸ ἐλάχιστον, δύο-τρία λεπτὰ τῆς ὥρας λ.χ., νὰ ἀπευθύνει, ἂν τὸ ἐπιθυμεῖ, δυὸ-τρὴς λόγους οὐσιώδεις σχετικὰ μὲ τὴ βαρύτητα, τὴν ἔννοια καὶ τὴ σωτηριολογικὴ ἀξία τοῦ Μυστηρίου.

2. Ὅπως μοῦ κατηγγέλθη, κατὰ τὴ διάρκεια τεσσαρακοθημέρου Μνημοσύνου, σὲ κεντρικὸ μεγάλο Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν, στὸ ὁποῖο δὲν εἶχαν λάβει μέρος ὅλοι οἱ Ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ, καὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ, ἀκούονταν ἔντονες συνομιλίαι καὶ κάποια «γέλια», ὥστε νὰ «ἀναγκασθεῖ» πιστὸς νὰ μεταβεῖ στὴν ἀριστερὴ Πύλη τοῦ Ἱεροῦ καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ ἡσυχία. Ἄς σεβαστοῦμε τὸν πόνο τῶν θλιμμένων συνανθρώπων μας καὶ ἄς μὴ λησμονοῦμε καὶ τὸ γεγονός ὅτι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων πού παρακολουθοῦν ὑπάρχουν καὶ μερικοί, οἱ ὁποῖοι μόνον λόγῳ τοῦ Μνημοσύνου ἦλθαν στὴν Ἐκκλησία. Μὴ τοὺς προκαλοῦμε νὰ σχηματίσουν κακὴ ἐντύπωση γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

3. Εἶναι ἐπιβεβλημένο στὰ Ἱερά Μυστήρια

της Βαπτίσεως και του Γάμου, όταν θα λάβουν μέρος περισσότεροι του ενός Ίερείς να εξέρχονται όλοι μαζί για την τέλεσή του και όχι όποτε κρίνει ο καθένας ή να «μπαινοβγαίνουν». Να λείπουν οι κάθε είδους θεατρικοί. Τα Ίερά Μυστήρια δεν είναι «θέατρο». Να υποδεικνύεται στους φωτογράφους (από τους οποίους πρέπει να ζητείται κάρτα του Σωματίου τους) να είναι προσεκτικοί και να σέβονται και το χώρο και το Μυστήριο. Προσεκτικοί πρέπει να είναι οι Ίερείς και όταν, π.χ., οι μελλόνυμφοι έρχονται στο Γραφείο του Ίερού Ναού για την έκδοση Άδειας, οι όποιοι πρέπει να γίνονται δεκτοί με ευγένεια, να τους παρέχεται κάθισμα, να μη γίνονται διακρίσεις, ούτε, π.χ., να τους υποδεικνύεται «ποιός να κάνει τη

βιντεοσκόπηση ή τον στολισμό ούτε πού να γίνει ή γαμήλια δεξίωση». Να εξηγείται σαφώς και κατηγορηματικώς ότι η τέλεση του μυστηρίου είναι δωρεάν και ό,τι χρήματα δίδονται κατά προαίρεση, αυτά δίδονται για την Έκκλησία που έχει κάποιες ανάγκες (φωτισμός, καθαριότητα κ.λπ.), να χορηγείται δε απαραίτητως ή σχετική απόδειξη. Να υποδεικνύεται με διάκριση ότι τόσο η νύμφη όσο και οι παράνυμφοι πρέπει να είναι ένδεδυμένοι όπως αρμόζει στον ιερό χώρο. Καλό θα είναι να διατίθεται συνολικά μία ώρα για το κάθε Μυστήριο.

4. Όσο το δυνατόν εγκύψατε στα σπάνια σε ωραιότητα και ωφέλεια πνευματική κείμενα των Πατέρων μας αλλά και πολλών άλλων συγχρόνων πνευματικών αναστημάτων, άφ' ενός μόν για πνευματική προσωπική σας ωφέλεια, για στηριγμό στον αγώνα σας, αλλά και για να μπορείτε να «άρθρωσε-

τε» σωστό λόγο στο κήρυγμά σας. Είναι αναγκαία ή μελέτη και ο προσωπικός σας αγώνας και για την ποιμαντική αποστολή σας. Θαυμάζω πολλούς επιστήμονες, δικηγόρους, γιατρούς, εκπαιδευτικούς κ.λπ., που κυριολεκτικά «ξενυχτούν», ακόμη και στα ώριμά τους χρόνια, για την ενημέρωσή τους λ.χ. στις νέες νομολογίες, σε «δεδικασμένα» ή για τις καινούριες ιατρικές-φαρμακευτικές τεχνικές, για την προετοιμασία των μαθημάτων τους

Η Δευτέρα Παρουσία και ο Πύρινος Ποταμός, 1568

κ.λπ. Γιατί μερικοί Ίερείς μας να παύουν ή να αποφεύγουν τη μελέτη και την υπεύθυνη προετοιμασία; Ο μακαριστός Παναγιώτης Τρεμπέλας, όταν μετά από ένα συγκλονιστικό και όντως θεόπνευστο κήρυγμά του σε έκκλησία, τον έπαινεσε ένας Άρχιμανδρίτης στο Ίερό για τον «λόγο» του

και του είπε: «Σεις κ. Καθηγητά, γνωρίζετε τόσα πολλά, τὰ όποια σ'ας έρχονται άμέσως στο νοῦ, χωρίς κόπο, σαν χείμαρρος!», ο άείμνηστος Καθηγητής του άπάντησε: «Άγαπητέ μου, από την Κυριακή, ήδη προσδιορίζω το θέμα της όμιλίας μου της άλλης Κυριακής. Την Δευτέρα, κάνω ένα "σκελετό". Δυό-τρεις ήμέρες, είτε περπατώ ή και όταν τρώγω, σκέπτομαι κάποια σχετικά με το θέμα μου και πράγματι μου έρχονται κάποιες πολύ χρήσιμες σκέψεις. Την Παρασκευή, ολοκληρώνω την "όμιλία" μου. Όταν κάνω έτσι, την Κυριακή, επάνω στον Άμβωνα, πηγαίνουν όλα καλά. Αν δεν κάνω έτσι, έρχεται το Άγιο Πνεῦμα και μου λέει στο αυτί: "Τεμπέλη! δεν προετοιμάσθηκες, δεν έπιτελείς σωστά το έργο σου"». Πρό ήμερών, φίλος μου, Καθηγητής Πανεπιστημίου, μου λέγει: «Όταν πάω σε κάποια έκκλησία, πού δεν γνωρίζω, παρακαλώ τον Θεό, να φωτίσει τον Ίερέα να μη

“όμιλήσει”, ώστε να μη χάσω την Χάρη και την κατανύξη του Μυστηρίου και να μη ταραχθῶ ἀπὸ τὴ “φτώχεια” τοῦ κηρύγματος!».

5. Τὸ ἱερό ἀντίδωρο νὰ μὴ μοιράζεται στὶς ἐξόδους τοῦ Ἰ. Ναοῦ πρὸ τῆς Ἀπολύσεως.

6. Ὅταν ἔρχονται πιστοὶ στὸν Ἱερό Ναὸ καὶ ζητοῦν κάποια πληροφορία ἢ ἐξυπηρέτηση, νὰ μὴν τοὺς παραπέμπετε κατ’ εὐθείαν καὶ ἀπότομα στοὺς Νεωκόρους, ἀλλὰ νὰ ἀκούετε μὲ προσοχή τὸ πρόβλημά τους σεῖς οἱ ἴδιοι. Ὅσοι ἔχετε τὴν «εὐλογία» τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἐπιτελεῖτε τὸ ἔργο τοῦ «πνευματικοῦ», σὰς παρακαλῶ, νὰ λειτουργεῖτε μὲ διάκριση, ὑπευθυνότητα καὶ σοβαρότητα καὶ πρὸ παντός, μὴ δημιουργεῖτε ἐπιπόλαιες κι ἀρρωστημένες «ἐξαρτήσεις» εἴτε μὲ γυναῖκες εἴτε μὲ νέους, πὺ ἀργότερα θὰ σὰς γίνουν «τανάλιες», πὺ θὰ σὰς σφίγγουν καὶ θὰ σὰς ἀγανακτοῦν, ἂν μὴ τι χειρότερο, ὅταν θὰ θέλετε καὶ δὲν θὰ μπορεῖτε νὰ ἀπαλλαγεῖτε. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι ἄψυχα ὄντα ἢ κάτι λ.χ. σὰν τὰ ὑποδήματά μας, πὺ, ὅταν μᾶς «στενεύουν», τὰ πετοῦμε!

Δὲν εἶναι κατόρθωμα, ψυχές πὺ παραπαίουν, διαλυμένες ψυχικά κ.λπ. καὶ δὲν ἔχουν ἀπὸ ποῦ νὰ κρατηθοῦν, τὸ νὰ τὶς ἐντυπωσιάσετε ἢ δεσμεύσετε εἴτε θεληματικά ἢ ἄθελα. «*Νοήσατε ἂ λέγω!*». Πολλὰ δράματα καὶ πολλές ἄσχημες καὶ καταστάσεις πτώσεως προκύπτουν ἀπὸ τέτοιες «ἐγκληματικές» ἀπροσεξίες. Αὐτονόητη εἶναι καὶ ἡ ἀποφυγὴ τοῦ κακῶς νοουμένου «Γεροντισμοῦ», ἰδίως ἀπὸ νέους Κληρικούς, πὺ σὲ μερικές, ἐλάχιστες περιπτώσεις, μπορεῖ νὰ μεταβληθεῖ σὲ «μάστιγα». Ἐπίσης, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό Κληρικοί νὰ αὐτοπροβάλλονται ὡς οἱ πλέον καλοὶ καὶ ἅγιοι ποιμένες τῆς Ἐνορίας. Ἐπίσης, νὰ μὴ δημιουργοῦν προσωπικές «κλίκες», πὺ τὰ ἀποτελέσματά τους εἶναι γνωστά.

β' Ἱεροψάλτες

Συστήσατε στοὺς ἀγαπητοὺς Ἱεροψάλτες, τὴν καλὴ καὶ σωστὴ ἀπόδοση τῶν ὕμνων, τὴν καλὴ καὶ σεμνὴ ψαλμωδία, ἢ ὅποια νὰ μὴ γί-

νεται γιὰ νὰ τέρπει μόνον τὴν ἀκοὴ τοῦ ἐκκλησιασματος, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐγγίζει τὴν ψυχὴ, νὰ δημιουργοῦνται αἰσθήματα πίστεως, μετανοίας καὶ κατανύξεως. Πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικοὶ στὰ ἀναλόγια, νὰ μὴ συζητοῦν, νὰ μὴ περιφέρουν τὰ βλέμματα πρὸς τοὺς ἐκκλησιαζομένους, νὰ φέρουν ὅπωςδὴποτε ράσο καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἄνοδό τους στὸ Ἄναλόγιο νὰ παίρνουν τὴν εὐλογία τοῦ λειτουργοῦ ἱερέα. Αὐτονόητη εἶναι τόσο ἡ διατήρηση ἀρμονικῶν σχέσεων μεταξύ των καὶ μὲ τοὺς ἐφημερίους, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ καλὴ κοινωνικὴ συμπεριφορὰ τους.

γ' Νεωκόροι

Στοὺς ἀγαπητοὺς μας Νεωκόρους δώσατε νὰ καταλάβουν ὅτι καὶ αὐτῶν ἡ «διακονία» εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο πνευματικὴ καὶ πρέπει μὲ δέος καὶ σεβασμὸ νὰ ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον τους. Ὅπωςδὴποτε, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπιλογή τους νὰ γίνεται, ὅσο τὸ δυνατόν, μὲ κάποια κριτήρια πνευματικά.

Ἐπίσης, νὰ φροντίζουν οἱ Προϊστάμενοι τῶν Ἰ. Ναῶν, ὥστε καὶ οἱ Νεωκόροι, νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν εὐπρεπισμένοι καὶ καθαροί, μὲ τὴν ἀπαραίτητη εὐγένεια πρὸς τοὺς πιστοὺς, καὶ νὰ ἀποδεικνύουν ἔτσι ὅτι ἔχουν ἐπίγνωση τῆς ἱερότητος τοῦ χώρου. Νὰ μὴ σκανδαλίζουν τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ νὰ ἀποτελοῦν καὶ ἐκεῖνοι μίαν «ἄρμονία» καὶ παράλληλα εὐλαβὴ εἰκόνα, μὲ τὴν ὅλη Ἱερότητα καὶ ὁμορφιὰ τοῦ Ἰ. Ναοῦ. Αὐτονόητο εἶναι ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπερβαίνουν τὰ ὄρια τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τους.

δ' Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια

Οἱ συμπαθέστατοι φίλοι καὶ φίλες τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἢ καὶ τοῦ φιλοπτώχου, παρακαλῶ θερμὰ, ἄς αἰσθάνονται ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι τὸ ἴδιο «ἐκκλησιαζόμενοι». Νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένοι καὶ ἄς παραμένουν λίγο μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας

Λειτουργίας, ώστε κατά τη διάρκειά της και μάλιστα στις ιερές στιγμές προ του τέλους, να μη θορυβοῦν, ἀδειάζοντας τὰ κέρματα ἢ συνομιλώντας και προκαλώντας ἔτσι τὰ δυσμενῆ σχόλια ἢ και τὴν ἀγανάκτηση τῶν πιστῶν, ἔστω και ἂν αὐτὴ, ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ιεροσύνη τοῦ χώρου και τῆς ὥρας δὲν ἐκδηλώνεται. Μὴ δίνουν με αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία δὲν γίνεται και γιὰ ἐκείνους.

ε' Συνεφημέριοι

Σχετικὰ με τὶς σχέσεις τῶν Κληρικῶν-Συνεφημερίων, να μὴ δίνεται ἀφορμὴ στὸν ἀντίδικο, να τοὺς κάνει ὡς Κληρικούς ἐγωϊστές, σκληροὺς, περισσότερο ἀδίκους και να καταθλίβουν κυριολεκτικὰ με τὴν συμπεριφορὰ τους, να πληγώνουν τοὺς ἐν Χριστῷ συνεργάτες, Συνεφημέριους ἢ Διακόνους, με συνέπεια να καταντᾶ πολὺ «ἀστεῖος» ὁ λειτουργικὸς ἀλληλοασπασμὸς «συγχωρήσεως»! Φθάνουν μέχρι τὰ αὐτιά μου κάποιοι «ἀναστεναγμοὶ» πληγωμένων Κληρικῶν ἢ Διακόνων ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τῶν Προϊσταμένων τους ἢ Συνεφημερίων και οἱ ὅποιοι με μεγάλο «σθένος», ὑπομένουν τὴν ἀδίκη συμπεριφορὰ. Ἐνας νέος Κληρικός, ἔφθασε μέχρι σημείου ἀπογνώσεως. Προσέξατε, Ἀδελφοί μου. Ὅλοι τὸν Χριστὸ τῆς ἀγάπης και τῆς θυσίας ὑπηρετοῦμε. Μὴ γίνεται αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ἕνας ἅγιος Μοναχὸς, ὁ π. Ἰωάννης ὁ Δομβοῖτης: «Πρόσεξε μήπως ὡς λαϊκὸς ἦσουν χρυσὸς και τώρα ὡς ρασοφόρος γίνεις μόλυβδος».

Ἐπίσης, παρακαλῶ πολὺ, προσέξατε να τηρεῖται τὸ «ῥάριο». Πρέπει να εἶναι ἀνοικτοὶ οἱ Ἱ. Ναοὶ και να ὑπάρχει ἔστω ἕνας Ἱερέας σὲ κάθε Ναό. Εἶναι θλιβερὴ ἢ εἰκόνα και πρᾶγμα ἀνεπίτρεπτο να εἶναι κλειστοὶ οἱ Ἱ. Ναοὶ σὲ ὥρες ποὺ ἐπιβάλλεται να εἶναι ἀνοικτοὶ ἢ να εἶναι μόνον ὁ Νεωκόρος και να «μὴ γνωρίζει» ποῦ βρίσκεται ὁ Ἱερέας. Ἰδιαίτερα σὰς παρακαλῶ, αὐτὸ να τηρεῖται. Εἶναι χρέος κάθε Κληρικοῦ να παρίσταται σὲ ὅλες τὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου και ὄχι μόνο τὴν

ἐβδομάδα τῆς ἐφημερίας τους. Ἐπίσης, δὲν εἶναι σωστὸ Κληρικοὶ να κυκλοφοροῦν στοὺς δρόμους ἀσκεπεῖς και χωρὶς ἐξώρασο.

Ἀγαπητοὶ Ἀδελφοὶ και Συλλειτουργοί, Τὰ ἀνωτέρω, δὲν εἶναι «συμβουλές» και «ὑποδείξεις» μου, χάριν «καθήκοντος», ἀλλὰ ξεκινοῦν ἀπὸ κάποιες «πικρίες» ἐκλεκτῶν πιστῶν, ποὺ με πολλὴ ἀγάπη και «ἀόριστα» ὡς πρὸς κάποια, εὐτυχῶς ἐλάχιστα, πρόσωπα μου κατήγγειλαν.

Παρακαλῶ πολὺ, να αἰσθάνεσθε «ὑπερήφανοι» και «προνομιούχοι» γιὰ τὴν κλήση στὸ Ἱερὸ Λειτουργίωμα ποὺ ἐκλήθητε και γιὰ τὴν τιμημένη περιβολὴ σας.

Πειραματισθεῖτε, ἀγαπητοὶ μου Κληρικοὶ και λοιποὶ Ἐκκλησιαστικοὶ Ἑργάτες, γιὰ τὴν ἀπαιτούμενη ἱεροπρεπὴ, ἁγία, σεβάσμα, καθαρὴ βιοτὴ και συμπεριφορὰ και θὰ αἰσθάνεσθε «πρῶτοι» ἐσεῖς τὴν ψυχικὴ εὐφορία και χάρη τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ἐν φόβῳ και ἀγάπῃ Θεοῦ ἐπιτέλεση τῶν Ὑψηλῶν Καθηκόντων σας.

Εἶναι ἄπειρον τὸ μεγαλεῖον τῆς κλήσεώς σας και ὀπωσδήποτε τῆς Ἱερωσύνης. Μὴ τὸ στερεῖσθε αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο με τὴ συμπεριφορὰ σας.

Μὴν αἰσθάνεσθε ὡς «βάρος» και «κόπο» και «στέρηση» τὴν Ἱερωσύνη. Τούναντίον, να αἰσθάνεσθε χαρούμενοι και δυνατοί. Σὰς ἀγάπησε ὁ Χριστὸς μας και σὰς ἐξέλεξε Λειτουργοὺς του. Ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, πάντοτε χαίρετε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.

Ὁ Ἱερεὺς, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, εἶναι «Θεὸς περιπολῶν ἐν σαρκί!».

«Ἡ Ἱερωσύνη, τάξιν ἐπέχει θαυμαστήν, ταγματῶν οὐρανίων, ἣν οὐκ ἐποίησε βροτὸς, οὐκ ἄγγελος παρήξεν, οὐδέ τις ἄλλη δύναμις ἐπέδειξε τοῖς κάτω, ἀλλ' ὁ Παράκλητος αὐτῆς, τὴν ὄντως ἐξουσίαν, ἀκολουθίαν ἔταξε και δέδωκεν ἀνθρώποις, ὡς ἂν, κἂν ὧσιν ἐπὶ γῆς, ἀγγέλων οὐρανίων μιμῶνται τὸ πολίτευμα και τὴν διακονίαν».

(Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν)

Θ. Εὐχαριστία: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαθανασίου
Δρος Νομ.-Θεολογίας, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

β'

Συνεχίζουμε, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, στὸ δεύτερο αὐτὸ μέρος, τὶς Ἐρωτήσεις καὶ τὶς ἀντίστοιχες Ἀποκρίσεις διὰ τῶν Ἱ. Κανόνων καὶ τῆς Ἱ. Παραδόσεως μὲ κεντρικὸ ἄξονα τὸ μέγα Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὅπως γράψαμε καὶ στὸ α' μέρος ὅ,τι γίνεται στὸ κορυφαῖο αὐτὸ γεγονός τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκφράσεως τῆς λατρείας μας πρὸς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ γίνεται μὲ βαθύτατο σεβασμὸ, μὲ ἱεροπρέπεια καὶ μὲ ἀπόλυτη τάξη. Ὅ,τι δὲν ἐμπίπτει στὴ λατρευτικὴ εὐλάβεια καὶ στὴν κανονικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν τάξη, ἐπιπολαιότητα, ἀσέβεια καὶ βεβήλωση τῆς ἱερότητας. Καὶ τοῦτο διότι ἔχουμε ἐνώπιόν μας τὸ Μυστήριον τῶν Μυστηρίων, τὸ ὁποῖο ὑπερέχει ὅλων τῶν Μυστηρίων, ἀφοῦ σ' αὐτὸ «προτίθησιν Αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς πιστοῖς εἰς τροφήν».

Θεωρήσαμε δὲ σκόπιμον νὰ συνεχίσουμε τὴν ἀρίθμηση γιὰ τὸ ἐνιαῖο τῆς μελέτης μας.

10. Ποῖος εἶναι ἀρμόδιος νὰ μεταδίδει τὴν θ. Κοινωνία;

Ἡ μετάδοση τῆς θ. Κοινωνίας σύμφωνα μὲ τοὺς Ἱ. Κανόνες γίνεται μόνον ἀπὸ τοὺς κληρικούς καὶ ἀποτελεῖ ἱερὸ καθήκον τους. Συγκεκριμένα, ὁ 58ος κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου διακελεύει τὰ ἑξῆς: «Μηδεὶς τῶν ἐν λαϊκοῖς τεταγμένων ἑαυτῶ τῶν θείων μυστηρίων μεταδιδόντω, παρόντος ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου. Ὁ δὲ τι τοιοῦτο τολμῶν, ὡς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφοριζέσθω, ἐντεῦθεν παιδαγωγούμενος, μὴ φρονεῖν παρ' ὁ δεῖ φρονεῖν» (Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. Β', σελ. 437). Ὁ Ζωναρᾶς στὴν ἐρμηνεία του λέγει ὅτι «τὸ

μεταχειρίζεσθαι τὰ ἅγια καὶ ἑτέροις αὐτῶν μεταδιδόναι, τοῖς ἱερωμένοις δέδοται» (ὅπ. παρ., σελ. 437-438). Θεωρεῖ μάλιστα ὅτι «τοῦτο οἷησιν ἐκείνῳ προσμαρτυρεῖ. Διὸ καὶ ἀφορισμῶ μιᾶς ἑβδομάδος κολάζεται ἵνα μάθη, φησί, μὴ φρονεῖν, παρ' ὁ δεῖ φρονεῖν ἵνα ταπεινωθῆ καὶ ἐπιγνῶ ἑαυτὸν, καὶ μὴ τοῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἐγχειρῆ» (ὅπ. παρ.). Καὶ ὁ Βαλσαμῶν ὁμοίως ἐρμηνεύει τὸν παραπάνω κανόνα. Μάλιστα προχωρεῖ στὴν ἐρμηνεία του ὑπογραμμίζοντας ὅτι «λέγουσι γοῦν τινες ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὡς ὅταν οὐ πάρεστί τις ἐξ αὐτῶν (δηλ. κληρικῶν), διὰ προκειμένην ἀνάγκην, καλῶς μεταδώσει τις ἑαυτῷ τῶν θείων ἁγιασμάτων ἑμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ τοιοῦτον γὰρ τολμηθῆναι ἀπὸ ἐρμηνείας καὶ ἀντιδιαστολῆς οὐκ ἐκχωρηθήσεται» (ὅπ. παρ.). Δυστυχῶς, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπέφερε καινοτομία καὶ παρουσιάζεται ἐνίοτε τὸ φαινόμενο λαϊκοὶ νὰ λαμβάνουν μόνον τοὺς τῆ θ. Κοινωνία ἢ καὶ νὰ τὴ μεταδίδουν.

Συναφῆς εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ ὁ 23ος κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ὁποῖος κάνει λόγο γιὰ τὸν μὴ χρηματισμὸ ἐπὶ τῆς μεταδόσεως τῆς θ. Κοινωνίας. Οἱ θεοφόροι Πατέρες καθώρισαν τὴν αὐστηρότατη καὶ ἀνώτατη ἐκκλησιαστικὴ ποινὴ, ἐκείνη τῆς καθαιρέσεως, ὅταν ὑποπέσει στὸ παραπάνω ἀτόπημα οἰουδήποτε βαθμοῦ κληρικός. Συγκεκριμένα, ὁ κανὼν ὀρίζει μὲ ἀπόλυτη σαφήνεια: «Περὶ τοῦ μηδένα τῶν εἴτε ἐπισκόπων, εἴτε πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, τῆς ἀχράντου μεταδιδόντα κοινωνίας, παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰσπράττειν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολούς, ἢ εἶδος τὸ οἰουόν. Οὐδὲ γὰρ πεπραμένη ἢ χάρις, οὐδὲ χρήμασι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Πνεύματος μεταδιδόαμεν,

ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δώρου ἀπανουργέως μεταδοτέον. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐν κλήρῳ καταλεγόμενων ἀπαιτῶν, ᾧ μεταδίδωσι τῆς ἀχράντου κοινωνίας, τὸ οἰονοῦν εἶδος, καθαιρέσθω, ὡς τῆς Σίμωνος ζηλωτῆς πλάνης καὶ κακουργίας» (ὄπ. παρ., σελ. 354-355).

Ἀκόμη πρέπει νὰ ὑπομνησθῆι ὅτι ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερη προσοχὴ κατὰ τὴν μετάδοσιν τῆς θείας Κοινωνίας ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μεταφορὰ τῶν Τιμίων Δώρων στὰ σπίτια ἢ στοὺς θαλάμους τῶν νοσοκομείων, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ κοινωνήσουν ἀσθενεῖς πιστοὶ χριστιανοί. Κατὰ τὴν μεταφορὰ τῶν Τιμίων Δώρων καλὸν εἶναι νὰ προηγείται ἀναμμένο κερὶ ἢ κανδήλι καὶ νὰ ὑπάρχει ἀπόλυτη σιωπὴ καὶ εὐλάβεια. Πρὸ τῆς θ. Κοινωνίας ἀλλὰ καὶ κατόπιν δὲν χρειάζονται συζητήσεις.

11. Πῶς γίνεται ἡ θεία Κοινωνία τῶν νηπίων;

Κατ' ἀρχὴν εἶναι ἀρχαιότατος θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ συμμετοχὴ καὶ τῶν νηπίων στὴ θεία Κοινωνία, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γραμματεία τῶν πρώτων αἰώνων. Χαρακτηρίζεται δὲ ὡς ἀδικαιολόγητη καινοτομία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ τὸν 12ο αἰῶνα ἀπόφαση τῆς στερήσεως τῆς θείας Εὐχαριστίας στὰ νήπια. Ἀξίζει νὰ παραθέσουμε τὴν σχετικὴ ἀναφορὰ τῶν Διαταγῶν τῶν Αποστόλων γιὰ τὴν θεία Κοινωνία τῶν νηπίων καὶ τῶν παιδιῶν. «Καὶ μετὰ τοῦτο μεταλαμβάνέτω ὁ ἐπίσκοπος, ἔπειτα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ ὑποδιάκονοι καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ οἱ ψάλται καὶ οἱ ἀσκηταὶ καὶ ἐν ταῖς γυναίξιν αἱ διάκονοι καὶ αἱ παρθένοι καὶ αἱ χῆραι, εἶτα τὰ παιδιά καὶ τότε πᾶς ὄγκος κατὰ τάξιν μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ἄνευ θορύβου» (ΒΕΠ, τόμ. 2, VIII, 14, 158).

Τὰ νήπια ὀφείλει ὁ λειτουργὸς νὰ τὰ κοινωνεῖ μὲ μεγάλη προσοχὴ. Εἶναι δὲ ἀνεπίτρεπτο, ἀντιπαιδαγωγικὸ καὶ ἀψυχολόγητο ὁ ἱερεὺς νὰ θυμῶναι ἢ νὰ φωνασκεῖ καὶ νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὴν προσέλευση τῶν νηπίων στὴ θ. Κοινωνία. Οὔτε, ἐπίσης, εἶναι ὀρθὸν νὰ λέγει φράσεις λαϊκοῦ ἢ ἀσεβοῦς τύπου γιὰ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου ὡς «τὸ χρυσὸ δοντάκι» ἢ «ἔλα,

μελάκι», ἢ «κρασάκι» κ.ἄ. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς μεταδόσεως τῆς θ. Κοινωνίας στὰ νήπια χρειάζεται ἀπόλυτη ἡρεμία, ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια καὶ προσοχὴ γιὰ τυχόν κινήσεις τοῦ νηπίου καὶ ἡ ἀγία λαβίδα ἀναλόγως βεβαίως τῆς ἡλικίας ἔχει καὶ τὴν ἀρμόζουσα ποσότητα Ἁγίας Κοινωνίας. Ἐλάχιστον Τιμίον Αἷμα καὶ ἴχνη μαργαριτῶν Τιμίου Σώματος τοῦ Χριστοῦ ἀρκοῦν.

12. Ἐπιτρέπεται νὰ μεταδίδεται ἡ θ. Κοινωνία μετὰ τὸ πέρας τῆς θ. Λειτουργίας;

Ἡ μετάδοσις τῆς θ. Κοινωνίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελέσεως τῆς θ. Λειτουργίας εἶναι καθορισμένη, ὡς ἀκριβῶς ἀναφέρει τὸ λειτουργικὸ τυπικὸ ἀλλὰ καὶ ἡ θεολογία τῆς Εὐχαριστίας ἐπιβεβαιώνει, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὸ «Κυριακὸν Δεῖπνον» γιὰ τὴν «Τράπεζα Κυρίου», τὴν Δεσποτικὴν Τράπεζαν, στὴν ὁποία καλοῦνται οἱ πιστοὶ νὰ λάβουν μέρος. Ἡ ἱερὴ πρόσκλησις «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε» δηλώνει τὴν ὥρα καὶ τὴν στιγμή τῆς προσελεύσεως στὴ θεία Κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μετάθεσις σὲ ἄλλη χρονικὴ στιγμή τῆς θ. Κοινωνίας τῶν πιστῶν εἶναι ἀπαράδεκτος ἀντιευχαριστιακὴ κίνησις. Ὡς ἀναφέρει ὁ καθηγητὴς Ἰω. Φουντούλης «τὸ νὰ μετατίθεται ἡ θεία κοινωνία στὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας εἶναι λειτουργικῶς ἀδιανόητο καὶ ἀποτελεῖ, ἂς μὴ θεωρηθῆι ὑπερβολικὴ ἢ ἐκφρασις, καταστροφή τῆς ὅλης ἱεραρχίας» (Ἰω. Φουντούλης, Ἁπαντήσεις εἰς λειτουργικὰς ἀπορίας, τόμ. Β', Ἀθήνα 1989, σελ. 96).

Συναφὲς εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τῆς μεταδόσεως τῆς θ. Κοινωνίας τὰ Χριστούγεννα, τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὸ Μέγα Σάββατο, ὅπου σὲ πολλοὺς ναοὺς σήμερα, κατ' οἰκονομίαν, τελεῖται καὶ δευτέρῃ θ. Λειτουργία. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ δοθῆι ἡ δέουσα προσοχὴ, ὥστε νὰ ἐκλείψῃ τὸ ἀπαράδεκτο φαινόμενο τῆς μεταδόσεως θ. Κοινωνίας διαρκούσης ἤδη τῆς δευτέρας θ. Λειτουργίας δι' οἰοδῆποτε λόγο. Τέλος, δὲν ἐπιτρέπεται κατάλυσις τοῦ Ἁγ. Ποτηρίου τῆς πρώτης θ. Λειτουργίας ἀπὸ τὸν λειτουργὸν τῆς δευτέρας.

(συνεχίζεται)

Σχόλια στο α' αίτημα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσάνθου Στελλάτου
Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μ. Πατρῶν

Ἡ Κυριακὴ Προσευχὴ, παρὰ τὴ συντομία τῆς, εἶναι ἡ πλουσιότερη σὲ περιεχόμενο σύνοψη τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βασικὲς πτυχὲς τῆς διδασκαλίας Του, ὅπως ἡ ἀντίληψη περὶ τοῦ Θεοῦ –καὶ ἡ προσφώνησή του– ὡς Πατέρα, ἡ ὑπερβατικότητά του καὶ συγχρόνως ἡ παρουσία του πολὺ κοντὰ μας, ἡ ἔλευση τῆς βασιλείας του, ἡ πραγματοποίηση τοῦ θελήματός του, ἡ διατροφή μας μετὸν καθημερινὸ ἀλλὰ καὶ μετὸν εὐχαριστιακὸ ἄρτο, ἡ εὐσπλαχνία του ἐκδηλούμενη ὡς ἄφεση ἁμαρτιῶν, ἡ πρόνοιά του, συνοψίζονται σὲ αἰτήματα προσευχῆς πολὺ οὐσιαστικὰ γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν κόσμο ὅλο στὸ σύνολό του.

Τὴν Κυριακὴ Προσευχὴ διασώζουν οἱ Εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος καὶ

Λουκᾶς. Ὁ πρῶτος τὴν παραδίδει μέσα στὴν *Ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία* σὲ μιὰ συνάφεια ὅπου ἀντιπαρατίθεται ἡ γνήσια χριστιανικὴ εὐσέβεια πρὸς τὴν ὑποκριτικὴ φαρισαϊκὴ τήρηση τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας. Ὁ δεύτερος τὴ διασώζει μέσα σὲ μιὰ σύντομη κατήχηση περὶ προσευχῆς, ὅπου ὁ προσευχόμενος Ἰησοῦς μετὰ τὸ τέλος τῆς προσευχῆς του ἀνταποκρίνεται στὸ αἶτημα ἑνὸς ἐκ τῶν μαθητῶν του, «*Κύριε δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι*», καὶ διδάσκει τὴν *Κυριακὴ Προσευχὴ*.

Ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας

• Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας μετὰ μιὰν ἱστορικὴ ἔννοια: Εἶναι ὁ Κύριος ποὺ ἐνεργεῖ μέσα στὴν ἱστορία, ἐλευθερώνει τὸ λαὸ του ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς Αἰγύπτου, προνοεῖ γι' αὐτὸν καὶ τὸν προστατεύει.

• Ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτεται ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μετὰ μιὰν εἰδικὴ μεσσιανικὴ ἔννοια καὶ φανερώνει στοὺς ἀνθρώπους τὸν Θεὸ Πατέρα ὡς φιλεύσπλαχνο καὶ ἀγαθό. Ὁ ἴδιος

ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸ τὸν ἀποκαλεῖ Πατέρα, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν προσεύχεται, καὶ χρησιμοποιεῖ τὶς ἐκφράσεις «*ὁ πατήρ μου*», «*πάτερ*», «*ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος*».

• Ὁ Θεὸς Πατέρας μετὰ τὴν παλαιδιαθηκικὴ ἔννοια, δηλ. τῆς φροντίδας τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἐκλε-

«Ὁρασις τοῦ προφήτου Δανιὴλ», 1568

κτοῦ λαοῦ του, ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ὡς ὁ στοργικὸς πατέρας τοῦ κάθε μέλους τοῦ νέου λαοῦ, μετὰ ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴ σχέση τῆς πρόνοιᾶς, ἐμπιστοσύνης καὶ οἰκειότητος.

• Ἡ ἐξατομικευμένη αὐτὴ ἔννοια συνυπάρχει μετὰ μιὰ συλλογικὴ ἀναγνώριση τῆς πατρότητας τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐνῶ τὰ μέλη τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν συνείδηση ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατέρας καὶ αὐτὰ «τέκνα», «υἱοί», «θυγατέρες» τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, γιὰ τὸν

υπόλοιπο κόσμο ο Θεός είναι Πατέρας, χωρίς οι άνθρωποι να το έχουν ακόμα συνειδητοποιήσει, γεγονός το οποίο υποδηλώνει το ιεραποστολικό χρέος της Έκκλησίας.

• Ο Ίησους δέ διδάσκει θεωρητικά την ιδιότητα του Θεού ως Πατέρα, αλλά διαπαιδαγωγεί τους μαθητές και δι' αὐτῶν τὴν Ἐκκλησία καὶ μέσω αὐτῆς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ βιώσουν τὴν οἰκειότητα τῆς στοργικῆς - ἀγαπητικῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Δέ διδάσκει ἀπλῶς μιὰ νέα ἀντίληψη περὶ Θεοῦ, ἀλλὰ ἓνα νέο βίωμα, μιὰ νέα ὑπαρξιακὴ τοποθέτηση: τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸ Θεὸ Πατέρα, ὅταν κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία, πρὶν ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ στὴν Τράπεζα τῆς Εὐχαριστίας, ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ μᾶς ἀξιώσει «μετὰ παρρησίας ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαι σέ τὸν ἐπουράνιον Θεὸ Πατέρα καὶ λέγειν: Πάτερ ἡμῶν...».

• Ἡ Ἀρχαία Ἐκκλησία ἐπεφύλασσε τὸ προνόμιο τῆς ἀπαγγελίας αὐτῆς τῆς προσευχῆς, λίγο πρὶν τὴ Θεία Κοινωνία, μόνο στοὺς Βαπτισμένους Χριστιανούς. Ἡ ἱερότητα αὐτοῦ τοῦ προνομίου ὑπογραμμίζει τὴ σπουδαιότητα τῆς προσευχῆς. Μέσα στὰ πλαίσια τῆς *Κυριακῆς Προσευχῆς* ὁ τίτλος *Πατέρας* παίρνει μιὰ νέα ἰδιάζουσα ἔννοια καὶ γίνεται τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὄνομα ποὺ ταιριάζει στὴν προσευχὴ τῶν Χριστιανῶν – καὶ κατ' ἐπέκταση ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

«Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου»

• Τὸ ὄνομα δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἓνα συμβατικὸ προσδιορισμὸ, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴ θέση καὶ τὸ ρόλο μιᾶς ὑπαρξῆς μέσα στὸν κόσμο, ἐκφράζει κάποια βασικὴ ιδιότητα αὐτοῦ ποὺ τὸ φέρει.

• Ο Θεός, σύμφωνα μὲ τὴ διήγηση τῆς *Γενέσεως*, ἀποπερατώνει τὸ δημιουργικὸ του ἔργο δίνοντας ἓνα ὄνομα στὰ δημιουργήματά του ἢ καλώντας τὸν Ἀδὰμ νὰ ὀνοματίσει τὰ ζῶα.

• Πάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ὀνόματα –τὸ «ὑπέρ

πάν ὄνομα»– εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός τοῦ Ἰσραὴλ ἀποκαλύπτει ὁ ἴδιος τὸ ὄνομά του στὸν Μωϋσῆ: «ἐγὼ εἰμι ὁ Ὄν». Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐκφράζει αὐτὸ ποὺ εἶναι: Εἶναι αὐτὸς ποὺ *ὑπάρχει*, σὲ ἀντίθεση πρὸς τοὺς ἀνύπαρκτους Θεοὺς ποὺ ἐπινοοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Θεός ταυτίζεται τόσο πολὺ μὲ τὸ ὄνομά του, ὥστε ὅταν μιλάμε γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ ἐννοοῦμε τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

• Οἱ πιστοὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα νὰ κάνει σεβαστὸ τὸ ὄνομά του μέσα στὴν ἱστορία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἀποκαλύψει τελικὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν παρουσία του, τὴν κυριαρχία του ἐπὶ πάντων, ὥστε ὅλοι νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν ὡς Θεὸ καὶ Πατέρα.

• Ὁ Θεός κυριαρχεῖ ὡς Θεός μὲ τὸν ἐρχομὸ τῆς βασιλείας του καὶ τὴν ἐπικράτηση τοῦ θελήματός του «ὡς ἐν οὐρανῶ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Γι' αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα τὴν ἐσχατολογικὴ ὀλοκλήρωση τῆς κυριαρχίας του μέσα στὴν ἱστορία ἀλλὰ καὶ στοὺς ἴδιους τοὺς προσευχόμενους, ὥστε νὰ ἀξιωθοῦν νὰ συμβάλλουν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τους στὸ δοξασιμὸ τοῦ ὀνόματός Του.

• Αὐτὸ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ζωὴ τους μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ μὲ τὴν ἱεραποστολικὴ τους δραστηριότητα ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας.

• Ἡ τελικὴ ὀλοκλήρωση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ καθολικὴ ἐπικράτηση τοῦ θελήματός του ἤδη συντελοῦνται μέσα στὴν ἱστορία σὲ μιὰ πορεία πτώσεων, ἀδυναμιῶν, πάθους καὶ θυσίας. Ὁ ἄρτος τῆς Βασιλείας προσφέρεται «εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς» κατὰ τὴ θ. λειτουργία. Ἡ ἄφεση τῶν ὀφειλημάτων προσφέρεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καθὼς ὁ ἄνθρωπος συγχωρεῖ τὰ χρέη τῶν ἀδελφῶν του. Ἡ διαφύλαξη ἀπὸ τὸν καθημερινὸ πειρασμὸ εἶναι προανάκρουσμα τῆς λύτρωσης ἀπὸ τὸν τελικὸ πειρασμὸ. Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ ὁ πιστός, συναισθανόμενος τὴν πτωχεῖα του, ζητεῖ μὲ ἐμπιστοσύνη τὴν ἐπέμβαση τοῦ οὐράνιου Πατέρα.

Ἡ Παιδεία στὴν ἐποχὴ τῆς Παγκοσμιοποίησης*

Τοῦ Μάριου Μπέγζου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

I

Ἐὰν ἐρωτηθοῦμε «ποιό εἶναι τὸ νόημα τῆς παιδείας σήμερα;», δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ δώσουμε ἄλλη συντομότερη ἀπάντηση ἀπὸ αὐτήν: «ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου». Ἡ παιδεία στοχεύει νὰ καταστήσει κάθε ἄνθρωπο εὐτυχισμένο. Ἡ ἐπιτυχία στὸν ἐπαγγελματικὸ τομέα εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς εὐτυχίας στὴν προσωπικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ εὐτυχισμένος ἄνθρωπος εἶναι σίγουρα ἐπιτυχημένος, χωρὶς νὰ ἰσχύει τὸ ἀντίθετο, δηλαδή κάθε ἐπιτυχημένος δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι εὐτυχισμένος. Σὲ κάθε περίπτωση πάντως ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου καθίσταται σκοπὸς τῆς παιδείας.

Μιλώντας γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἔχουμε στὸ νοῦ μας συνήθως δύο ἀντιλήψεις ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐπονομαστοῦν «κτητική» καὶ «μετοχική» ἀντίστοιχα. Ἄν θέλετε νὰ τὶς χρονολογήσετε, τότε μπορείτε νὰ θεωρήσετε τὴν κτητικὴ εὐτυχία ὡς νεωτερικὴ, μοντέρνα ἀντίληψη καὶ τὴ μετοχικὴ εὐτυχία ὡς παραδοσιακὴ, προμοντέρνα βιοθεωρία. Ἄν πάλι τοποθετήσουμε τὴν κτητικὴ ἀποψη στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ γεωπολιτιστικοῦ ὀρίζοντα, τότε πιά εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ ἐγγράψουμε τὴ μετοχικὴ ἀντίληψη στὸ ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο τοῦ ἴδιου αὐτοῦ χώρου.

Λέμε «κτητικὴ» ἐκείνη τὴν πεποιθήση ποὺ δηλώνει ὅτι «εὐτυχῶ» σημαίνει «ἔχω», «κατέχω», «ὑπερέχω», ἐξουσιάζω, κατακτῶ, ἀποκτῶ, κυριαρχῶ, κυριεύω πρόσωπα καὶ πράγματα, χρήματα καὶ κτήματα, ἔμψυχα καὶ ἄψυχα ὄντα. Εὐτυχισμένος ἄνθρωπος θε-

ωρεῖται ἔτσι ὁ κάτοχος, κύριος καὶ κτήτορας, ὁ ἰδιοκτήτης, ἐξουσιαστής, κατακτητὴς καὶ κυρίαρχος.

Στὸν Ντοστογιέφσκι ὀφείλουμε μιὰν εὐστοχὴ λογοτεχνικὴ καταγγελία τῆς κτητικῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου: «Τώρα ὁ καθένας προσπαθεῖ νὰ ξεχωρίσει ὅσο μπορεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπ' τοὺς ἄλλους, θέλει νὰ δοκιμάσει ὅλη τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς ἐν ἑαυτῷ, ὅμως αὐτὲς του οἱ προσπάθειες δὲν καταλήγουν σὲ πληρότητα ζωῆς, μὰ σὲ ὀλοκληρωτικὴ αὐτοκτονία, γιατί ἀντὶ νὰ ἐκπληρώσει τὸν προορισμό του, πέφτει σὲ ἀπομόνωση. Ὅλοι στὸν αἰῶνα μας χώρισαν καὶ γίνανε μονάδες, ὁ καθένας ἀποτραβιέται στὴ μοναξιά του, ὁ καθένας ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸν ἄλλον, κρύβεται καὶ κρύβει τὸ ἔχει του καὶ καταλήγει ν' ἀπωθεῖ τοὺς ὁμοίους του καὶ ν' ἀπωθεῖται ἀπ' αὐτούς» (Ἀδελφοὶ Καραμάζοφ, Β, 6, II).

Ὀνομάζουμε «μετοχικὴ» τὴν ἀντίληψη ποὺ θέλει τὸ «εὐτυχῶ» νὰ σημαίνει «μετέχω», εἶμαι καὶ γίνομαι ἓνα μὲ τὸ ἄλλο μου, κενώνομαι καὶ καινοῦμαι, «κοινοποιοῦμαι» καὶ «καινοποιοῦμαι», ἀνάγομαι στὸ κοινὸ ποὺ εἶναι τὸ καινὸ, τὸ καινούργιο, δηλαδή τὸ ποιοτικὰ, οὐσιαστικὰ, πραγματικὰ καινούργιο. Εὐτυχῶ θὰ πεῖ θυσιάζομαι, αὐτοθυσιάζομαι ἐλεύθερα, ἐκούσια καὶ συνειδητά, αὐτοπαραιτοῦμαι ἀπὸ τὸ ἐγώ μου γιὰ χάρη τοῦ ἄλλου. Μὲ ἄλλα λόγια, ἀγαπῶ καὶ ταπεινώνομαι, ἐρωτεύομαι τὸ ἄλλο μου καὶ θανατώνω τὸ ἐγώ μου. Ἄς θυμηθοῦμε τὸν ἀγαπημένο μας ποιητὴ Νίκο Καρούζο: «Εἶν' ἓνας θάνατος νὰ βγεῖς ἀπ' τὸ ἐγώ σου κύριε,

* Ὁμιλία στὴν Α' Συνάντηση Γνωριμίας καὶ Ἐπικοινωνίας Θεολόγων Καθηγητῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς (Μαρούσι, 23 Φεβρουαρίου 2003).

μά όμως σε σώζει απ' τὸ θάνατο» (Φαρέτριον 1981, 9).

Ὁ Ντοστογιέφσκι ὑποδείκνυε τὴν ἀνατολικὴ ὁδὸ τῆς μετοχικῆς εὐτυχίας μετὸν ἀκόλουθο τρόπο: «Γιὰ νὰ ξαναχτιστεῖ ὁ κόσμος πάνω σέ νέες βάσεις πρέπει μονάχοι τους οἱ ἄνθρωποι νὰ πάρουν ἕναν ἀλλιῶτικο ψυχικὸ δρόμο. Προτοῦ νὰ γίνεις πραγματικὸς ἀδελφός γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους, δέν θὰ φτιαχτεῖ καμμιά ἀδελφοσύνη. Ποτέ καὶ μέ καμμιά ἐπιστήμη, μέ κανένα συμφέρον δέν θὰ καταφέρουν οἱ ἄνθρωποι νὰ μοιράσουν τὴν ἰδιοχτησία καὶ τὰ δικαιώματά τους, ἔτσι πού νὰ μείνουν ὅλοι εὐχαριστημένοι. Ὁ καθένας θὰ νομίζει πὼς ἔχει λίγα καὶ θὰ διαμαρτύρεται, θὰ φθονεῖ καὶ θὰ ἐξολοθρεῦει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον» (Ἀδελφοὶ Καραμάζοφ, Β, 6, ΙΙ).

Στὴν τρέχουσα καθημερινότητά μας ἡ εὐτυχία εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Οἱ δυὸ ἀπαράβατες σταθερές συνιστώσες τῆς μοντέρνας βιοτῆς μας εἶναι ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ ἡ βιοτικὴ εὐημερία πού παρέχεται ἀπὸ τὴν τεχνικὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι μεριά εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία πού χορηγεῖται ἀπὸ τὴν πολιτικὴ. Προσέξατε ὅποιαδήποτε διαφήμιση προϊόντος στὴν ἀγορὰ ἢ τὸ πολιτικὸ πρόγραμμα οἰουδήποτε κόμματος γιὰ νὰ διαπιστώσετε ἀμέσως ὅτι τὸ δίδυμο τῆς εὐτυχίας εἶναι ἡ βιοτικὴ εὐημερία καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται καταναλωτῆς καὶ ψηφοφόρος, πελάτης καὶ πολίτης τῆς ἀγορᾶς εἰδῶν καὶ ἰδεῶν πού μᾶς βομβαρδίζουν ἡ ἐμπορικὴ διαφήμιση κι ἡ κομ-

ματικὴ προπαγάνδα. Εὐτυχισμένος ἐκλαμβάνεται ὁποῖος «ἔχει» ἀγαθὰ καὶ ὄχι ὁποῖος «εἶναι» ὁ ἑαυτὸς του σέ σχέση μετὸ ἄλλο του. Στὸ «ἔχειν» καὶ ὄχι στὸ «εἶναι» συμποσοῦται ἡ ἀνθρώπινη εὐτυχία ὁλόγυρά μας σήμερα πιά.

Περιττεύει νὰ ποῦμε κἂν πόσο ἀνεπαρκῆ καὶ ἐκκρεμῆ εἶναι τέτοια ἰδανικά, καὶ ἂν ποτέ δικαιουῦνται κἂν νὰ λέγονται ἰδανικά!

Ἡ Εὐφροσύνη τοῦ παραδείσου, 1568

Ἡ βιοτικὴ εὐημερία καὶ ἡ ἀτομικὴ εὐτυχία, ἀλλὰ δέν ἀρκοῦν γιὰ νὰ κάνουν τὸν ἄνθρωπο εὐτυχισμένο. «Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω ζήσεται ἄνθρωπος» δηλώνει ἡ πανάρχαια σοφία τῆς βιβλικῆς παράδοσης χωρὶς καμμιά δόση ἠθικολογίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ ρεαλισμοῦ μόνο. Ἀξίζει νὰ προσέξουμε ὅμως ὅτι ἡ κτη-

τικὴ ἀντίληψη εὐτυχίας διαποτίζει τὴ δυτικοευρωπαϊκὴ καὶ τὴ βορειοαμερικανικὴ νεωτερικότητα, ἡ ὁποία σήμερα πιά γίνεται παγκοσμιοποιημένη.

II.

Ἡ παγκοσμιοποίηση δέν εἶναι πανάκεια οὔτε πανωλεθρία, ὅπως διατείνονται οἱ ἔνθερμοι ὑποστηρικτές της καὶ οἱ φανατικοὶ πολέμοί της. Πρόκειται ἀπλῶς γιὰ ἕνα φαινόμενο τῆς ζωῆς μας σήμερα καὶ σὰν τέτοιο ἀνήκει στὴν πραγματικότητα πού εἶναι ἀμφίσημη. Ἡ παγκοσμιοποίηση ἔχει ταυτόχρονα καὶ αὐτόχρονα δυὸ διαφορετικὲς ὄψεις, δηλαδή μοιάζει μετὸν ρωμαϊκὸ Ἰανὸ καὶ παρομοιάζεται μετὸ νόμισμα ἢ ἔνδυμα μετὸν «καλή» καὶ τὴν «ἀνάποδη» πλευρὰ του.

Ἡ θετικὴ ὄψη τῆς παγκοσμιοποίησης συν-

ίσταται στο ότι αυτή αποτελεί το αντίδοτο στην *έθνικοποίηση* κάθε μορφής και παντός είδους, όπως είναι ο *έθνικισμός*, ο *φυλετισμός*, ο *σωβινισμός*, ο *ρατσισμός* κ.ά.δ. φαινόμενα που τροφοδοτούν τον απομονωτισμό και πυροδοτούν τον φανατισμό με όλα τα θλιβερά συνεπακόλουθα σαν την *μισαλλοδοξία*, την *ξеноφοβία* κ.λπ. Η *παγκοσμιοποίηση* είναι μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για να προσλάβει κάθε κοινωνία την ανοικτότητα που της είναι απολύτως απαραίτητη σαν τον καθαρό αέρα για τον ανθρώπινο οργανισμό.

Ο *πλανητικός χαρακτήρας* του πολιτισμού μας σήμερα πιά, σύμφωνα με την εϋστοχη ρήση που πρώτος διέδωσε και θεμελίωσε πρό *έτων* ο φιλόσοφος *Κώστας 'Αξελός* («*Πρός την Πλανητική Σκέψη*» 1964), υλοποιείται με την *παγκοσμιοποίηση* της οικονομίας και της κοινωνίας *έκων-άκων*, *θεμιτά* ή *άθέμιτα*. Παρα(προσ-)καλείται κάθε καλόπιστος διανοούμενος να απαντήσει στο *έρώτημα*: *πώς αλλιώς θα μπορούσε μια κοινωνία να μείνει ανοικτή σήμερα πιά χωρίς την παγκοσμιοποίηση;*

Η *άρνητική πλευρά* της *παγκοσμιοποίησης* *έγκειται* στον *κίνδυνο* που *έλλοχεύει* μέσα της να *άποβεί προπομπός* της *νεοαποικιοκρατίας* στις *μέρες* μας. "As *μήν* *γελιόμαστε*: *παγκοσμιοποίηση* σημαίνει στην *κυριολεξία* τη *δυτικοποίηση* του *πλανήτη* μας, την *άμερικανοποίηση* για την *άκρίβεια*, και *όχι* τόσο τον *καλώς έννοούμενο* *έξευρωπαϊσμό* της *ζωής* μας. *Τελικά* και για να *άκριβολογούμε*, με την *παγκοσμιοποίηση* *δέν γίνεται* *όποιοσδήποτε* *πολιτισμός* *παγκόσμιος*, *ούτε* *βεβαίως* *όλες* *οί* *πολυποικιλές* *παραδόσεις* *άποβαίνουν* *παγκόσμιες*. *Μόνο* *μία* *και* *μάλιστα* *πάρα* *πολύ* *συγκεκριμένη* *πολιτιστική* *κληρονομιά* *άποβαίνει* *παγκόσμια*, *δηλαδή* *κυρίαρχη* *και* *έξουσιαστική* *πάνω* *σε* *όλες* *τις* *άλλες*. *Αυτή* *δέν* *είναι* *άλλη* *άπό* *τη* *νεώτερη* *δυτικοευρωπαϊκή* *πολιτιστική* *παράδοση* *και* *μάλιστα* *στην* *έντελως* *συγκαιρινή* *μας* *βορειαατλαντική* *έκδοχή* *της*, *ιδίως* *στην* *άμερικανική* *της* *έκδοξη*.

Έπομένως, η *παγκοσμιοποίηση* *μοιάζει* να *έκφυλίζεται* στην *σύγχρονη* *μορφή* της *άπεχθούς* *άποικιοκρατίας*. "Ο,τι *στο* *λυκαυγές* της *νεωτερικότητας* *ονομαζόταν* *καπιταλιστικός* *ίμπεριαλισμός*, *εύρωπαϊκός* *έπεκτατισμός* *και* *δυτική* *άποικιοκρατία*, *τώρα* *πιά* *στο* *λυκόφως* του *20ού* *αίωνα* *έπονομάζεται* *παγκοσμιοποίηση* *και* *σημαίνει* την *νεο-άποικιοκρατία*, *δηλαδή* τον *πολιτιστικό* *ίμπεριαλισμό* του *δυτικοευρωπαϊκού* *και* του *βορειαατλαντικού* *ήμισφαιρίου* *πάνω* *στα* *ύπολοιπα* *τεσσεράμιση* *πέμπτα* της *οικουμένης* *ύφηλίου* *μας*. "Έτσι, *όμως*, *έκκολλάπεται* *ο* *άφομοιωτισμός* *κάθε* *έγχώριας* *ιδιαιτερότητας* *στην* *άπρόσωπη* *άδηφάγο* *χοάνη* *ένος* *άπάτριδος* *άμαλλάματος*, *όπως* *τυχαίνει* *να* *είναι* *το* *βορειαατλαντικό* *παράδειγμα*.

Έντελως *συμπτωματικά* *και* *για* *λόγους* *που* *μόνο* *ή* *ίστορία* *μπορεί* *να* *μας* *έξηγήσει*, *ή* *Άμερική*, *δηλαδή* *οί* *Η.Π.Α.*, *είναι* *γρή* *χωρίς* *πατρίδα*. "Ολοι *οί* *κάτοικοί* *της* *είναι* *μετανάστες*, *πρώτης*, *δεύτερης* *ή* *τρίτης* *γενιάς*, *άλλα* *πάντως* *μετανάστες*. *Η* *Άμερική* *είναι* *ή* *γρή* *που* *τους* *ζει*, *άλλα* *δέν* *είναι* *ή* *πατρίδα* *που* *τους* *γέννησε*. *Οί* *Άμερικανοί* *διαθέτουν* *γρή*, *άλλα* *στερούνται* *πατρίδας* *ώς* *μετανάστες*. *Διαθέτουν* *μητρίδα* *γενέθλια* *γρή*, *άλλα* *είναι* *άποστερημένοι* *άπό* *την* *πατρίδα* *της* *καταγωγής* *τους*, *με* *την* *όποια* *πασχίζουν* *να* *διατηρήσουν* *κάποιο* *χαλαρό* *δεσμό* *γλώσσας* *ή* *πίστης* *θρησκευτικής*. *Χωρίς* *να* *το* *θέλουν* *και* *δίχως* *να* *το* *έπιθυμούν*, *ίσως* *μάλιστα* *άνευ* *συνειδητοποίησης* *αυτού* *του* *γεγονότος*, *οί* *Άμερικανοί* *είναι* *άπάτριδες!* *Αυτό* *δέ* *σημαίνει* *ότι* *δέν* *είναι* *πατριώτες*, *άλλα* *ύποβάλλει* *την* *σκέψη* *ότι* *είναι* *οικουμενικοί* *άνθρωποι*, *δηλαδή* *παγκοσμιοποιημένοι* *πριν* *την* *έλευση* *της* *τωρινής* *παγκοσμιοποίησης*.

Οί *μετανάστες*, *οί* *άπόδημοι*, *οί* *έποικοι*, *οί* *θαλασσοπόροι*, *οί* *ύπερπόντιοι* *κάτοικοι*, *οί* *έξόριστοι* *ή* *άυτοέξόριστοι*, *οί* *άνθρωποι* *της* *διασποράς* *κ.ά.δ.* *συνάνθρωποί* *μας* *γίνονται* *χωρίς* *να* *το* *έπιδιώκουν*, *έξαιτίας* *των* *ίστορικών* *περιστάσεων*, *διεθνιστές*, *δηλαδή*

ὄχι ἔθνικιστές, οἰκουμενικοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὄχι τοπικιστές, παγκοσμιοποιημένοι κοσμοπολίτες, μὲ ἄλλα λόγια πολίτες ὅλου τοῦ κόσμου, δημότες τῆς οἰκουμένης ὑψηλίου, πλάνητες τοῦ πλανήτη Γῆ. Τέτοια εἶναι ἡ πλούσια καὶ πολύτιμη κοσμοϊστορική ἐμπειρία χιλιάδων ἐτῶν ποὺ ἀπεκόμισαν καὶ προσκόμισαν στὴν ἱστορία οἱ δυὸ πλουσιότεροι σὲ παράδοση λαοὶ τῆς Μεσογείου, οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Ἑβραῖοι.

Θαλασσοπόροι οἱ Ἑλληνες ἀπὸ τὴν ἀργοναυτική ἐκστρατεία μέχρι τὴν ὀμηρική ὁδύσσεια ἀρχίζουν τὴν ἱστορία τους, ὅταν ἐποικίζου τὴν μικρασιατική παραλία, καὶ ἀποκορυφώνουν τὴν κοσμοϊστορική τους πολιτεία μὲ τὴν ἀλεξανδρινή διείσδυση ἀπὸ τὰ ἰνδικὰ ἐδάφη μέχρι τὰ αἰγυπτιακὰ χωρικά ὕδατα. Ὀδοιπόροι οἱ Ἑβραῖοι, σαράντα χρόνια μέσα στὴν ἔρημο μετὰ τὴν ἥρωϊκὴ Ἔξοδο ἀπὸ τὴν γῆ τῆς δουλείας στὴν Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, βιώνουν τὴ βαβυλώνεια αἰχμαλωσία μεταγενέστερα καὶ ἐπιβιώνουν τελικὰ μετὰ τὴν παγκόσμια διασπορά τους, ὕστερα ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ στὸ 70 μ.Χ.

Τὸ ἑλλαδικὸ κράτος ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ καὶ τὸ ἰσραηλινὸ κράτος ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ὅ,τι καλύτερο ἔχουν νὰ παρουσιάσουν στὴν ἱστορία τους οἱ δυὸ αὐτοὶ λαοί. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς καταξιώνει καὶ ἀποτελεῖ πράγματι τὴν ἀληθινὴ ἰσχὺ τους εἶναι ἡ διασπορὰ καὶ ἡ ἀποδημία. Ἡ νεοελληνικὴ μετανάστευση καὶ ἡ ἑβραϊκὴ διασπορὰ εἶναι ὁ γλυκὸς καρπὸς

τῆς πικρῆς ἱστορίας αὐτῶν τῶν δύο ὄντως κοσμοϊστορικῶν καὶ κοσμοπολιτικῶν λαῶν.

Κοινὸς παρονομαστής στὸ ἑλληνικὸ στὸ ἑβραϊκὸ παράδειγμα εἶναι ἡ οἰκουμενικότητα καὶ ὄχι ἡ παγκοσμιοποίηση. Δὲ δημιούργησαν παγκοσμιοποιημένο πολιτισμὸ, ἀλλὰ οἰκουμενικότητα, γεγονός μὲ ἰδιάζουσα ἐπικαιρότητα σήμερα πιά, γι' αὐτὸ καὶ ἀξιοπρόσεκτο. Δὲν ἐπιβάλλουν τὸν πολιτισμὸ τους στὸ περιβάλλον τους οὔτε οἱ Ἑλλη-

νες οὔτε οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ προσπαθοῦν καὶ ἐπιτυγχάνουν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωσή τους μέσα σὲ ἐχθρικὸ ἢ ἀπλῶς ἄφιλο καὶ ὀπωσδήποτε ξένο περιβάλλον, κατορθώνοντας νὰ συμβιώνουν μὲ τὸ ἐκάστοτε ἄλλο τους. Μὲ λίγα λόγια, τὸ ἑλληνικὸ θαῦμα καὶ τὸ ἑβραϊκὸ παράδοξο συνίστανται στὴν οἰκουμενικότητά τους. Δηλαδή στὸ συνδυασμὸ τῆς ἐπιβίωσης μὲ τὴ συμβίωση!

Ἑλληνες τῆς μετανάστευσης καὶ

Ἑβραῖοι τῆς διασπορᾶς ἐπιβιώνουν, ἐπειδὴ συμβιώνουν μὲ τοὺς ξένους αὐτόχθονες ποὺ ὑπερτεροῦν ἔναντι τῶν ἐπήλυδων ἀλλοφύλων. Μετανάστες καὶ περιπλανώμενοι συμβιώνουν, ἐπειδὴ ἐπιβιώνουν ζώντας ὡς πλάνητες τῆς οἰκουμένης, βίον καθ' ὁδὸν καὶ ἐν πορείᾳ, «πάροικοι καὶ παρεπίδημοι», μέτοικοι καὶ ἔποικοι, ποτέ ὅμως ὡς ἀποικοὶ καὶ ἀποικιοκράτες, κονκισταδόρες καὶ ἱμπεριαλιστές, ὅπως ἀτυχῶς συνέβη στὴ δυτικοευρωπαϊκὴ νεωτερικότητα καὶ μάλιστα στὴν ἀμερικανικὴ περίπτωση. Ἡ «μαγικὴ» συνταγὴ τῆς ἐπιτυχίας τους εἶναι ἡ σοφία τοῦ συνδυασμοῦ ἐπιβίωσης καὶ συμβίωσης.

Μόνο πανάρχαιες παραδόσεις, όπως ή ελληνική και ή εβραϊκή, δοκιμασμένες μέσα στο καμίνι τής ιστορίας, γνωρίζουν και βιώνουν, ζούν και διδάσκουν, παθαίνουν και μαθαίνουν ότι *ή ζωή είναι σχέση*, ή επιβίωση σημαίνει συμβίωση, ή ύπαρξη είναι συνύπαρξη. Τίποτε δέν υπάρχει, αλλά καθετί συνυπάρχει με τὸ ἄλλο του, δηλαδή με τὸ ἀντίθετο και τὸ διαφορετικό, τὸ ἄλλο και ἄλλιώτικο, ὅπως π.χ. ὁ ἄνδρας με τὴν γυναίκα, ὁ ἐνήλικος με τὸν ἀνήλικο, ὁ γονιὸς με τὸ παιδί, ὁ πρόγονος με τὸν ἀπόγονο, ή ψυχὴ με τὸ σῶμα, τὸ πνεῦμα με τὴν ὕλη, ὁ Θεὸς με τὸν ἄνθρωπο κ.λπ.

Αὐτὸ ἐξυπνοεῖ τὸν σεβασμὸ στὴ *διαφορετικότητα*, συνεπάγεται τὴν προτεραιότητα τῆς διαφορᾶς κατέναντι τῆς ταυτότητας και θεμελιώνει τὴν οἰκουμεικότητα ποιοτικά, οὐσιαστικά και ἀληθινά, δηλαδή ὄντολογικά. Αὐτὴ εἶναι ή *μεγίστη ποιοτικὴ διαφοροποίηση ἀνάμεσα στὴν οἰκουμεικότητα και στὴν παγκοσμιοποίηση*. Παρότι οἱ δυὸ αὐτὲς ἔννοιες ἀφοροῦν σὲ ὄλον τὸν κόσμο, στὴν οἰκουμένη ὑφήλιο, ὡστόσο διαφοροποιοῦνται ποιοτικά σὲ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἰδιαίτερα κρίσιμο σημεῖο.

Οἰκουμεικότητα σημαίνει τὴν προτεραιότητα τῆς διαφορᾶς, τὴν πίστη ὅτι ή ἐπιβίωση χρειάζεται τὴ συμβίωση και τὴν πεποίθηση ὅτι ή ὕπαρξη εἶναι συνύπαρξη. Ἡ σχεσιακότητα ἀναδεικνύει τὴν οἰκουμεικότητα και τὴν διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὴν παγκοσμιοποίησιν καισαρικά.

Μόνο χάρι στὴν οἰκουμεικότητα μπορεῖ ή παγκοσμιοποίηση νὰ μὴν ἐκφυλισθεῖ σὲ νεοαποικιοκρατία και τελικά νὰ αὐτοεκμηδενισθεῖ γιὰ νὰ καταστήσει διαβλητὴ, ὑποπτη και ἀφερέγγυα. Τέτοια ἀπειλητικὴ ἐκτροπὴ βιώθηκε με τὴ γιουγκοσλαβικὴ περιπέτεια και τὴ διεθνή παρέμβαση στὴν περίπτωση τοῦ Κοσσυφοπεδίου σχετικὰ πρόσφατα, ὅπου δοκιμάσθηκε ή ἀντοχή τῆς παγκοσμιοποίησης. Παρόμοια ἐπεισοδιακὰ συμβάντα μέλλει νὰ πολλαπλασιασθοῦν, γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἐγκαιρη και ἐγκυρη προπαρασκευὴ σὲ θεωρητικό και πρακτικό ἐπίπεδο.

Ἡ παγκοσμιοποίηση χρειάζεται ἀπαραιτήτως τὴν οἰκουμεικότητα. Τὸ παράδειγμα πρὸς μίμηση δέν εἶναι τὸ ἀμερικανικό, ἀλλὰ τὸ ἑλληνικό και τὸ εβραϊκό. Μόνη τῆς ή παγκοσμιοποίηση δέν χρειάζεται και οὔτε κἂν ἀρκεῖ. Αὐτὸ πὸν ἐπιτακτικὰ ἐπιβάλλεται, χρειάζεται και ἀρκεῖ εἶναι ή οἰκουμεικότητα, στὴν ὁποία πρέπει νὰ ἐμβαπτισθεῖ ή παγκοσμιοποίηση προκειμένου νὰ ἀποκτήσει ὄντως ἀνθρώπινο πρόσωπο και νὰ ἀποβάλλει κάθε ἀπάνθρωπο προσωπεῖο, πὸν ἐνδεχομένως ἀπὸ ἄγνοια ή ἀμέλειά τῆς ἐπικάθεται εὐκαιρως-ἀκαιρως.

Τὸ πρόβλημα δέν εἶναι τὸ ἀπλοϊκὸ «*ναὶ ἢ ὄχι*» στὴν παγκοσμιοποίηση, ἀλλὰ τὸ πάρα πολὺ κρισιμότερο θέμα τῆς *μεταστοιχείωσης τῆς παγκοσμιοποίησης σὲ οἰκουμεικότητα*.

Ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης

Ὁ ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ ἐγκωμιασμένους ἁγίους καὶ μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας. Πολλοὶ συγκινήθηκαν ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ μαρτύριό του. Καὶ ὕμνησαν τὶς σπάνιες ἀρετές του καὶ ἐγκωμίασαν τὸ ἀτρόμητο θάρρος του.

Μιὰ παλαιὰ ἀκολουθία ἀφιερωμένη στὸν Μεγαλομάρτυρα ἐπιγράφεται «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι» τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Τὴν παρουσίασε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάν. Φουντούλης. Στὸν πρόλογο του σημειώνει:

«Τὸ χαρακτηριστικώτερον ἰδιάζον γνώρισμα τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν εἶναι ἡ προσπάθεια ἐξομιώσεως τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης του ἁγίου Δημητρίου πρὸς τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδι καὶ τὸ Πάσχα. Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ μάρτυρες διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ των θανάτου ἐγίνοντο μιμηταὶ καὶ μέτοχοι τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ εἶναι πολὺ παλαιά...».

Δὲν εἶναι γνωστὸ ποῖος ἔκανε τὴ διαρρήθμιση τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Ἁγίου κατὰ τὸν τύπο τῆς «Μεγάλῃ Ἑβδομάδος» καὶ τοῦ «Πάσχα». Πάντως στὶς ἀρχές τοῦ 15ου αἰώνα, τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης, ὑπῆρχαν «κανόνες» τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς. Αὐτοὺς πλούτισε καὶ μὲ ἄλλα τροπάρια ὁ Συμεῶν Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλοι...

Οἱ ἀκολουθίες αὐτές γινόντουσαν στὴν ἐκκλησία τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. «Ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων» ἔπεφτε τὴν Κυριακὴ πού ἦταν ἀνάμεσα στὶς 13 καὶ 19 Ὀκτωβρίου. Γιατὶ ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἄρχιζε ἡ... «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι», μὲ πρώτη τὴ «Μεγάλῃ Δευτέρα», ἀκολουθοῦσαν οἱ ἄλλες μέρες ὡς τὸ «Μέγα Σάββατο» καὶ τὸ «Πάσχα» στὴ μνήμη του 26 Ὀκτωβρίου...

Ἄν μέσα σ' αὐτὴ τὴν «ὀνομαζόμενῃ» «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι» ἔπεφτε Κυριακὴ, ἔμενε κενή, καὶ συνεχιζόταν ἡ «Μεγάλῃ Ἑβδομάδι» ἀπὸ τὴ Δευτέρα...

Νὰ ἓνα Δοξαστικό, πού λεγόταν τὴ «Μεγάλῃ

Πέμπτῃ» (23 Ὀκτωβρίου):

«Δημήτριος καὶ Νέστορ, ἡ τερπνὴ τῶν μαρτύρων καὶ φαιδρὰ λαμπηδῶν, τῶν μὲν τυράννων τὸ θράσος κατέβαλε, τῶν δὲ εἰδώλων τὴν πλάνην κατήργησε καὶ τῆς θεογνωσίας τὸ τέλειον μυστήριον λαμπρᾶ τῆ φωνῆ ὑψηγορῶντες ἀνεκέρυττον, ὧν ταῖς πρεσβείαις, Χριστέ ὁ Θεός, ὁ τούτων νομοθέτης, καὶ ἡμᾶς ἀξιώσον κατὰ τῶν ἀοράτων καὶ ὁρατῶν δυνάμεων τὸ κράτος ἀναδήσασθαι».

Ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Νέστορας εἶναι μιὰ εὐχάριστη καὶ λαμπρὴ δυάδα μαρτύρων, πού νίκησε τὸ θράσος τῶν τυράννων καὶ κατάργησε τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων καὶ κήρυξε μὲ δυνατὴ φωνὴ τὸ μυστήριον τῆς θεογνωσίας. Αὐτῶν τὶς πρεσβείες ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ Θεό, πού εἶναι καὶ αὐτῶν νομοθέτης, ὥστε καὶ ἐμᾶς νὰ μᾶς ἀξιώσει νὰ ἀνταπεξέλθουμε στὶς ἀόρατες καὶ ὁρατὲς δυνάμεις.

Νὰ καὶ ἄλλο ἓνα τροπάριο ἀπὸ τὴ «Μεγάλῃ Παρασκευῇ» (24 Ὀκτωβρίου):

«Σήμερον συγκαλεῖται ἡμᾶς τοῦ ἀθλοφόρου ἢ παγκόσμιος πανήγυρις. Δεῦτε οὖν, φιλέορτοι, φαιδρῶς ἐκτελέσωμεν τὴν μνήμην αὐτοῦ λέγοντες· Χαίροις ὁ τὸν χιτῶνα τῆς ἀσεβείας διαρρήξας διὰ τῆς πίστεως, τὴν δὲ ἀνδρείαν τοῦ Πνεύματος σεαυτῷ περιθέμενος. Χαίροις, ὁ καταργήσας τὰς ἐπινοίας τῶν παρανόμων τῆ ἰσχύϊ τῆ δοθείση σοι παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ. Χαίροις, ὁ λογχευθέντων τῶν μελῶν, τὸ μακάριον πάθος πνευματικῶς ἡμῖν ἀναζωγραφήσας τοῦ Χριστοῦ. Ὁν καθικέτευε, ἀθλητῶν ἐγκαλλώπισμα Δημήτριε, λυτρωθῆναι ἡμᾶς ὁρατῶν καὶ ἀο-

ράτων ἐχθρῶν καὶ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Σήμερα μᾶς συγκαλεῖ τοῦ Ἀθλοφόρου ἡ παγκόσμια πανήγυρις. Ἐλάτε, λοιπόν, φιλέορτοι, χαρούμενα νὰ γιορτάσουμε τὴ μνήμη του λέγοντας: Χαῖρε σύ, πού ἔσχισες τὸν χιτῶνα τῆς ἀσεβείας μὲ τὴν πίστη σου καὶ περιέζωσες τὸν ἑαυτό σου μὲ τὴν ἀνδρεία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Χαῖρε σύ, πού κατάργησες τὶς δολοπλοκίες τῶν παρανόμων, μὲ τὴ δύναμη πού σοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸ μόνο ἀληθινὸ Θεό. Χαῖρε σύ, πού τὰ μέλη τοῦ σώματος λογιώσθησαν καὶ ἔτσι μᾶς ξαναζωγράφησες πνευματικὰ τὸ μακάριο Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Τὸν Ὅποιο Χριστό μας νὰ τὸν ἰκετεύεις, Δημήτριες, σύ πού εἶσαν τὸ ἐγκαλλώπισμα τῶν ἀθλητῶν, ὥστε καὶ ἐμεῖς νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ ὄρα-

τούς καὶ ἀοράτους ἐχθρούς καὶ οἱ ψυχές μας νὰ σωθοῦν.

Καὶ τέλος ἕνα τροπάριο ἀπὸ τὸ ὀνομαζόμενο «Πάσχα» (26 Ὀκτωβρίου):

«Ἀναστάσεως ἡμέρα, Δημητρίου σφαγῆ, πίπτει καὶ γὰρ ἡ πλάνη· ἡ δ' Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐξεγήγερται λαμπρῶς καὶ χαίρει χαρᾶ, ὡδὴν χαριστήριον τῷ Θεῷ ἀνακράζουσα».

Ἀναστάσιμη ἡμέρα σήμερα, πού γιορτάζουμε τὴ σφαγῆ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Γιατὶ σήμερα πέφτει ἡ πλάνη. Καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀνασταίνεται λαμπρὰ καὶ χαίρει μεγάλη χαρὰ, εὐχαριστήριους ψαλμούς ἀναπέμποντας στὸ Θεό.

(† Ἀρχιμ. Ἰωάν. Ἀλεξίου)

Ἡ θεία Λειτουργία στὸ Μέτωπο

Κατὰ τὴν ἐαρινὴ ἐπίθεση τοῦ Μουσσολίνι, ἀνήμερα τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸ Σύνταγμα, ὅπου ὑπηρετοῦσε ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Δεληγιαννόπουλος, μετέπειτα Μητροπολίτης Ἀργολίδος, βαλλόταν ἀπὸ τὸν ἐχθρό.

«Ὁ Διοικητὴς ἀπελπισμένος τοῦ εἶπε ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνῃ Θεία Λειτουργία τὴν ἡμέρα ἐκείνη, γιατί ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνο. Ἐκεῖνος ὁμως ἐπέμενε. Καὶ ἔγινε. Κατὰ τὴ διάρκειά τῆς Λειτουργίας ἕνας ὄλμος ἔξυσε τὸν τοῖχο του δωματίου, πού χρησίμευε ὡς ναός, ἀλλὰ δὲν ἔσκασε. Ἐνας ἄλλος εἶχε βυθισθεῖ πρὸ πέρα στὸ χῶμα καὶ δὲν ἔκανε ζημιὰ. Ἐνας τρίτος ἔσκασε ἀπὸ κάτω, μέσα σ' ἕνα ἀμπρὶ καὶ σκότωσε 4 ἄνδρες...».

Ὁ στρατιώτης τότε Εὐστάθιος Χ. Μπάστας θυμᾶται μὲ συγκίνηση μιὰ Θεία Λειτουργία πάνω σὲ ξέφωτο, στὴν Τρεμπεσίνα, σὲ ὑψόμετρο κάπου χίλια ἑκατὸ μέτρα.

«Σὲ κάποια Κυριακὴ τοῦ Μαρτίου 1941, μὲ καθαρὸ οὐρανό, ἄρχισε κατανυκτικώτατη Θεία Λειτουργία. Λειτουργὸς ὁ ἱερεὺς τοῦ 31ου Συντάγματος τῆς Μεραρχίας, μετέπειτα ἀπὸ Κοζάνης Μητροπολίτης Πατρῶν Κωνσταντῖνος (Πλατῆς)...

Κατὰ τὴν φρικτὴν ὥρα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, σὲ μικρὸ ὕψος ἀπὸ τὰ κεφάλια τοῦ ἐκκλησιάσματος, φάνηκαν ν' ἀργοπετᾶνε πέντε βαρεῖα βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα τοῦ ἐχθροῦ. Μιὰ βόμβα νᾶριχαν, καθὼς ἦταν συγκεντρωμένοι οἱ Ἕλληνες, θὰ γίνονταν ὅλοι τους κομμάτια...

Τὸ ἐκκλησίασμα ὁμως, ὅπως τὸ εἶχε συνηθίσει ὁ στρατιωτικὸς ἱερέας του, ἐγονάτισε... Ἡ ἀπόφασις ἦταν, ἂν ἦταν θέλημά Του, νὰ πετάξουν ἀπὸ τὸ ἐπίγειο στὸ ἐπουράνιο θυσιαστήριο.

Ἡ ἱεουργία συνεχίσθηκε... τὰ ἀεροπλάνα συνέχισαν τὸν δρόμο τους... Μολονότι τὰ καταφύγια ἦταν κοντά... ἡ πίστη καὶ ἡ εὐλάβεια κράτησε γονατιστοὺς ἀξιωματικούς καὶ στρατιῶτες στὴν ὥρα τοῦ μεγάλου κινδύνου».

Ἀπὸ τὴν ἐκδοση τῆς Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. «Μνήμες καὶ μαρτυρίες ἀπὸ τὸ '40 καὶ τὴν κατοχή», Ἀθήνα 2001

Ποιμαντική ασθενῶν στὰ νοσοκομεῖα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Τοῦ Ἀρχιμ. Νεκταρίου Μηλιῶνη

α. Ἡ λειτουργία τῶν Παρεκκλησίων τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων

Τὰ περισσότερα Παρεκκλήσια τῶν Νοσοκομείων τὸ 1998 ἔσπευοντο προσωπικοῦ, ψαλτῶν καὶ νεωκόρου. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν ὑπάρχει σήμερα, διότι ἔχει ἐπιλυθεῖ χάρις εἰς τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου. Ἐτσι, βάσει τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ Κανονισμοῦ 8/1979 (ΦΕΚ. Α'-Ι/1980), ποῦ ἐξεδόθη ἐπὶ τῆς βάσει τῶν ἐξουσιοδοτικῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 1, παρ. 4, 36 καὶ τοῦ ἄρθρ. 13, παρ. 1-5 τοῦ Νόμου 590/1977 περὶ Κ.Χ.Ε.Ε., ὁ Μακαριώτατος με γραπτὴ ὑπόδειξιν πρὸς τὰς Διοικήσεις τῶν δημοσίων Νοσοκομείων ἐζήτησεν ἀπὸ τὰ ἔσοδα τοῦ παγκαρίου τοῦ Ναοῦ νὰ γίνεται ἡ πληρωμὴ τῶν ψαλτῶν καὶ τοῦ νεωκόρου.

Μὲ τὸν Νόμον 2889/2001 ἰδρύθησαν κατὰ ὑγειονομικὴν περιφέρειαν τὰ Περιφερειακὰ Συστήματα Ὑγείας (Πε.Σ.Υ.), τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν Ν.Π.Δ.Δ. Διὰ τοῦ Νόμου αὐτοῦ προβλέπεται νέος θεσμὸς τῶν Διοικητῶν τῶν Νοσοκομείων (μάνατζερ).

Ἡ τάξις καὶ ἡ διαφύλαξις τῶν χώρων τῶν Νοσοκομείων ἀνετέθη εἰς ἰδιωτικὴν ἀσφάλειαν. Ἐτσι, αἱ ἀποφάσεις καὶ ἐντολαὶ τῶν Διοικητῶν ἐκτελοῦνται ἀπὸ τοὺς φύλακες με πολὺ αὐστηρότητα.

Εἰς ὅλα πλέον τὰ δημόσια Νοσηλευτήρια τῆς Χώρας ὑπάρχει πρόγραμμα ὥρῶν ἐπισκεπτηρίου 12-2 καὶ 17-20 με ἐλαχίστας διαφορὰς. Εἰς ὥρας ἐκτὸς ἐπισκεπτηρίου ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος καὶ παραμονὴ ἑνὸς μόνοι ἀτόμου (συγγενοῦς) κατὰ ἀσθενῆ, ἐφ' ὅσον ὁμως τοῦτο κριθεῖ ἀπαραίτητον ἀπὸ τὴν προϊσταμένην τοῦ Νοσηλευτικοῦ Τμήματος, ἡ ὁποία καὶ χορηγεῖ εἰδικὸν πρὸς τοῦτο «Ἐντυπον Ἀδείας». Ἡ χορήγησις τῆς ἐν λόγω ἀδείας «Εἰσόδου καὶ Παραμονῆς» γίνεται με φειδῶ.

Τὸ ἰδιωτικὸν αὐτὸ προσωπικὸν ἀσφαλείας, κατὰ τοὺς πρώτους κυρίως μῆνας ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου ἦταν πολὺ αὐστηρόν, διότι τὸ μέτρον ἴσχυεν καὶ διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Ἱερὸν Παρεκ-

κλήσιον. Εἰς ὠρισμένα δημόσια Νοσοκομεῖα ἠμπόδιζον οἱ φύλακες καὶ τὸν Ἐφημέριον νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς Ἀσθενεῖς ἐκτὸς ἐπισκεπτηρίου! Ἐτσι οἱ Ἐφημέριοι ἐπιτελοῦσαν μετ' ἐμποδίων τὰ ποιμαντικά τους καθήκοντα.

Ὁ ὑπεύθυνος ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων π. Νεκτάριος Μηλιῶνης ἐπεσκέφθη τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἀ' Πε.Σ.Υ. Καθηγητὴν κ. Λιαρόπουλον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴν ἰσχύουν τὰ μέτρα διὰ τὴν εἴσοδον τῶν πιστῶν εἰς τὰ Παρεκκλήσια καὶ οἱ Ἐφημέριοι νὰ ἐπιτελοῦν ἀκωλύτως τὰ καθήκοντά τους. Ἡ παρέμβασις τοῦ Προέδρου, ἀλλὰ καὶ τῶν Συλλόγων τῶν Ἐργαζομένων ἠνάγκασαν τοὺς Διοικητὰς νὰ ἄρουν τὰς ἀπαγορεύσεις.

Ἡ ἀπαγόρευσις ἰσχύει διὰ τοὺς λαϊκοὺς ἐκτὸς ἐπισκεπτηρίου. Ὡσαύτως, ἀπαγορεύεται εἰς ὠρισμένα Νοσοκομεῖα ἡ διάθεσις χριστιανικῶν βιβλίων καὶ φυλλαδίων. Ἡ ἐπίσκεψις Χριστιανικῶν Ὁμάδων ἐπιτρέπεται κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας τοῦ Διοικητοῦ καὶ με συνοδείαν τῶν φυλάκων.

Εἰς ὅλα τὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα ὑπάρχουν α) Κοινωνικὴ Ὑπηρεσία, β) Ψυχίατρος καὶ γ) Ψυχολόγος διὰ τὴν στήριξιν τῶν Ἀσθενῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἐφημερίων ἔχουν καλὴν συνεργασίαν με τὰς ὑπηρεσίας αὐτάς. Εἰς ὠρισμένα Νοσοκομεῖα, ὅπως π.χ. εἰς τὸν «ΑΓΙΟΝ ΣΑΒΒΑ», διοργανῶνουν ἀπὸ κοινοῦ ἡμερίδας καὶ ὁ Ἐφημέριος εἶναι καὶ ὁμιλητὴς. Προσκαλεῖται ἐπίσης ὁ Ἐφημέριος καὶ σὲ ἰατρικὰ συνέδρια ὡς ὁμιλητὴς.

Τοῦτο τὸ ἀναφέρω, διότι πρὶν τοῦ 1998 δὲν καλοῦσαν ποτὲ τὸν Ἱερέα, γεγονὸς τὸ ὁποῖον δείχνει τὴν μεταστροφὴν πρὸς τὸ καλόν, ποῦ ἔφερε ἡ ἄνοδος εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον καὶ ἡ παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου. Ὁ ἴδιος Ἱερεὺς ἐπίσης διδάσκει δωρεὰν νομικὰ μαθήματα ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰ Κέντρα Ἐπαγγελματικοῦ Καταρτισμοῦ (Κ.Ε.Κ.). Ἐτσι ἐπιδᾶ εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν δημοσίων Νοσηλευτηρίων τῆς Χώρας.

Μέσα εις αὐτὰ τὰ νομικὰ πλαίσια πρέπει νὰ κινηθοῦν οἱ Ἐφημέριοι μὲ μεγάλην προσοχήν. Νὰ εὑρουν τρόπους συνεργασίας καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ὑγείας. Διαφορετικὰ θὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἀπομόνωσιν. Θὰ περιμένουν κάποιον συνοδόν, πού θὰ τοὺς ἀναζητήσῃ διὰ νὰ μεταφέρουν τὴν Θεϊαν Κοινωνίαν εἰς κάποιον βαρέως πάσχοντα. Μεγάλη, βεβαίως, εἶναι ἡ προσφορὰ αὐτῆ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἶναι αὐτὴ μόνον καὶ τὰ λειτουργικὰ καθήκοντα εἰς τὸ Ἱ. Παρεκκλήσιον.

Πολλὰ πράγματα φαίνονται ὡς ἰδέαι ἄριστα, ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς τὴν πρᾶξιν εἰς τὸν κρατικὸν τομέα, διότι οἱ Ἐφημέριοι εἰς τὰ Νοσηλευτήρια δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐξουσίαν. Κάθε Νοσοκομεῖον ἔχει τὴν ἰδικὴν του ἰδιαιτερότητα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ τρόπος διακονίας πού ὑπάρχει λ.χ. εἰς τὸ Νοσοκομεῖον «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΑΒΒΑΣ», νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ Θεραπευτήριον «ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ». Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν Ἐφημερίων γνωρίζουν πολὺ καλῶς τὴν κατάστασιν αὐτὴν, διὰ τοῦτο καὶ προσπαθοῦν νὰ συνεργάζωνται μὲ ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον τοῦ Νοσοκομείου διὰ νὰ μὴ μείνουν εἰς τὸ περιθώριον, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ Νοσοκομείου, πού εἶναι καὶ τὸ Ἱ. Παρεκκλήσιον.

β. Ἐπιμόρφωσις τῶν Ἐφημερίων τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1998 μέχρι τὴν 30ῆν Ἰουνίου 2003 ἔγιναν 30 περίπου συνάξεις τῶν Ἐφημερίων τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων. Ὑπεύθυνος τῶν συνάξεων ἦταν ὁ π. Νεκτάριος Μηλιώνης.

Εἰς τὰς συνάξεις αὐτὰς ἀνέπτυξαν διάφορα θέματα ὅλοι οἱ Ἱερεῖς. Τὰ θέματα τῶν ὁμιλητῶν ἦσαν πρακτικοῦ κυρίως περιεχομένου, πού ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημερίους τῶν Νοσοκομείων. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ προσωπικότης τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος. Οὐσιαστικὰ προσόντα καὶ ἰκανότητες ἐκείνου, πού διακονεῖ τὸν ἀνθρώπινον πόνο.

β) Ποιμαντικὴ Διακονία τοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος.

γ) Συνεργασία: τρόποι συνεργασίας καὶ ἐπι-

κοινωνίας τοῦ Ἐφημερίου καὶ τοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος.

δ) Ποιμαντικὴ Διακονία τῶν Ἀσθενῶν. Τρόποι ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν Ἀσθενῶν καὶ τῶν συνοδῶν τους.

ε) Προβλήματα κατὰ τὴν ποιμαντικὴν διακονία τῶν Ἀσθενῶν καὶ τρόποι ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν.

στ) Θρησκευτικὰ δικαιώματα κατὰ τὸ Σύστημα τοῦ 1975.

ζ) Ὁ Κανονισμὸς 8/1979 (ΦΕΚ Α' - Ι/1980 τοῦ ἄρθρ. 51, παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 περὶ τοῦ Κ.Χ.Ε.Ε. καὶ τὰ Παρεκκλήσια τῶν Δημοσίων Νοσηλευτηρίων. Διαχείρισις τῶν Παρεκκλησίων τῶν Ν.Π.Δ.Δ. καὶ Ἱ.Δ.

η) Τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ἀσθενείας.

θ) Ὁ πνευματικὸς παράγων εἰς τὴν θεραπείαν τῆς νόσου.

ι) Ὁ ρόλος τοῦ Ἱερέως εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πόνου καὶ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου ἀπὸ τὸν Ἀσθενῆ.

ια) Εὐθανασία καὶ καρκίνος.

ιβ) Αἰρέσεις. Τρόποι ἀντιμετώπισεως τοῦ προσηλυτισμοῦ εἰς τὰ δημόσια Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πολλὰ προβλήματα, πού ἀντιμετώπιζον ὠρισμένοι ἐξ ἀποσπάσεως Ἐφημέριοι εἰς τὰ δημόσια Νοσοκομεῖα ἦταν τὸ οικονομικόν, διότι λαμβάνουν μόνον τὰς ἀποδοχὰς τῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως, ἂν καὶ ἀπασχολοῦνται ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Δι' ἐπιστολῆς του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐζήτησεν ἀπὸ τὰς Διοικήσεις τὴν καταβολὴν εἰδικοῦ ἐπιδόματος. Πολλαὶ Διοικήσεις ἐδέχθησαν τὸ αἴτημα καὶ δίδουν τὸ ἐπίδομα ἄλλα ὄχι. Τοῦτο ἔχει σχέσιν καὶ μὲ τὴν ἰκανότητα ἐπικοινωνίας τοῦ Ἐφημερίου μὲ τὴν Διοίκησιν.

Ὁ ἐπόπτης ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων ἐπραγματοποίησε πολλὰς ἐπισκέψεις κατὰ τὰ πέντε τελευταῖα ἔτη εἰς ὅλας τὰς Διοικήσεις τῶν Νοσοκομείων πρὸς διευθέτησιν διαφόρων θεμάτων τῶν Ἐφημερίων, ἀλλὰ καὶ τῆς στηρίξεως αὐτῶν εἰς τὰς δυσκολίας των. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Ἐφημερίου τοῦ Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος πατρὸς Προδρόμου Προδρόμου.

(συνέχεια στὴ σελ. 27)

Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἔμπνευσμένος κήρυκας

Τῆς Μαρίας Μαμασοῦλα, Δρος Παιδαγωγικῆς

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, εἶναι πρῶτον ἀγιογραφικό. Πηγάζει καὶ στηρίζεται στὴ Γραφή, τὴν ἀναλύει, τὴν ἐρμηνεύει, τὴν κάνει γνωστὴ στοὺς ἀγράμματους ἀκροατές του. Ὁ Ἅγιος γνώριζε τὴ Γραφή καὶ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦταν γλυκὺς, «ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον», ὅπως ὁ ἴδιος λέει. Σὲ πολλὰ σημεῖα τῶν Διδαχῶν του ἀναφέρεται στὴ μελέτη τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Γραφῶν γενικά: «Καθὼς μανθάνομεν ἀπὸ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς...» ἢ «διαβάζοντας τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἡῦρα καὶ ἄλλον λόγον». Σὲ κάθε του λόγο, ἔννοια καὶ φράση, διακρίνεται ἡ ἄμεση ἢ ἔμμεση ἀναφορὰ καὶ ἀπήχηση τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου εἶναι αὐθεντικό, ἀγιογραφικό κήρυγμα, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ κήρυγμα τῶν Προτεστάντων καὶ Καθολικῶν, ποὺ γινόταν στὴν ἐποχὴ του. Δὲν ξεκινούσε ἀπλὰ ἀπὸ ἓνα χωρίο ἀγιογραφικό, τὸ ὁποῖο ἀνέλυε, ὅπως ἔκαναν οἱ Δυτικοί, οὔτε χρησιμοποιούσε ἐντυπωσιακὰ ρητὰ τῆς Γραφῆς. Ἦταν ἀληθινὰ βιβλικὸ τὸ κήρυγμά του, γιατί ἀνέλυε καὶ ἐρμήνευε σωστὰ καὶ αὐθεντικά, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνευτικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, εἶναι κήρυγμα θεοκεντρικό καὶ χριστοκεντρικό. Κέντρο καὶ ἀναφορὰ του ἦταν ὁ Χριστός, ἡ ζωὴ, ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἔργο Του. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Λόγος ὁ προαιώνιος, ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ ποὺ δρᾷ στὸν κόσμον καὶ στὴν ἱστορία του ἀπὸ τὴ δημιουργία ἕως σήμερα. Ὁ Χριστός εἶναι τὸ κέντρο τοῦ κόσμου, ἀφοῦ σ' Αὐτὸν «ἀνακεφαλαιώνονται τὰ πάντα» (Ἐφεσ. α', 10). Αὐτὸς εἶναι τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἀφοῦ εἶναι «ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος», «τὸ Α καὶ τὸ Ω» (Ἀποκάλ. α', 8), εἶναι «ἡ Ὁδός, ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή» (Ἰωάν. ιδ', 6). Ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου δυνατός, δυναμικός

—«ἀνίσως καὶ νὰ ἦτον δυνατὸν νὰ ἀνέβαινα εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ φωνάξω μίαν φωνὴν μεγάλην καὶ νὰ κηρύξω εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ εἰπῶ πὼς μόνον ὁ Χριστός μου εἶναι Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινὸς καὶ ζωὴ τῶν ἀπάντων, ἤθελα νὰ τὸ κάμω»¹—, ἀντηχεῖ στὶς ψυχές καὶ τὶς τουνώνει, θυμίζοντας στοὺς χριστιανοὺς ὅτι ὁ Χριστός σταυρώθηκε γι' αὐτούς.

Στὶς Διδαχές ὑπάρχει ὅλο τὸ «πιστεῦω» τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ παρουσία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ στὸ ἀνθρώπινο «γίγνεσθαι». Ὁ Πατροκοσμᾶς συνεχῶς ἀναφέρεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ τὴ συνδέει μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης, ἀναφέρει στὶς Διδαχές τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἡλία, τὸν Ἰωσήφ καὶ περιγράφει τὸν Παράδεισο, διηγεῖται τὴν παρακοὴ τῶν Πρωτοπλάστων καὶ τὴν ἔξωση, τὴν ἀδιαφορία τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν τιμωρία τους μὲ τὸν κατακλυσμὸ, καὶ πολλὰ ἄλλα περιστατικὰ καὶ παραδείγματα πρὸς μίμηση ἢ ἀποφυγή.

Ὁ Χριστός εἶναι αὐτὸ ποὺ πιστεύει ἡ Ἐκκλησία, καὶ ὁ Πατροκοσμᾶς συνδέει τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία μὲ τὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ Αὐτὸν ἔχει ἡ Ἐκκλησία τὴν ὑπαρξή της, χάρις σ' Αὐτὸν ζεῖ, ἀπὸ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα Του τρέφεται, ἀγιάζεται, ἐλπίζει τὴ σωτηρία ὅλων τῶν μελῶν της. Ὁ ἄνθρωπος ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀντλεῖ ἀπ' αὐτὴ δύναμη, χάρις, ἐλπίδα, περιμένει τὴ σωτηρία του, μὲ τὴ μόνη προϋπόθεση νὰ εἶναι ἐνεργὸ μέλος της. Γι' αὐτὸ ὁ Ἅγιος ἐπιμένει στὸ νὰ συνδέσει τοὺς χριστιανοὺς μὲ τὴν Ἐκκλησία, καὶ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ Μυστηριακὴ ζωὴ. Μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση, νηστεία καὶ Θεία Κοινωνία, καθαρὸτητα ψυχῆς καὶ σώματος, εἶναι ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴ σωτηρία. Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ εἶναι χριστοκεντρικό κήρυγμα, καὶ ὄχι ἓνας θεω-

ρητικός φιλοσοφικός λόγος, είναι μαρτυρία για την έν Χριστῷ «καινή κτίσι», την ἐγκατάσταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ καὶ στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου εἶναι καὶ Πατρικό. Οἱ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ ὁδηγοὶ του, ἔχει ἐντρυφήσει στὰ συγγράμματά τους, ἔχει βιώσει μαζί τους τὴ μυστικὴ ζωὴ τοῦ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ Διδαχὴ του ἐκφράζει τὸ πνεῦμα τους, εἶναι γνήσια ἐρμηνεία τῆς έν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀλάθητος. Πολὺ συχνὰ στὸ λόγο του χρησιμοποιεῖ φράσεις, ὅπως «φέρουν μερικὰ παραδείγματα οἱ θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας μας», «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐφώτισε τοὺς ἁγίους Προφῆτας, Ἀποστόλους καὶ Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ μᾶς ἔγραψαν»², «διὰ τοῦτο ἐνομοθέτησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας...»³, ἢ ἐρμηνεύει θεολογικοὺς ὅρους, ἢ χρησιμοποιεῖ παραδείγματα, ὅπως ἐκεῖνοι. Ὅλα αὐτὰ φανερώνουν ὅτι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς γνώριζε καλὰ τὰ ἔργα τους.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ εἶναι μυσταγωγικό. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς, σωστὸς Ἁγιορείτης μοναχός, βίωνε τὴ λατρευτικὴ ζωὴ, συμμετεῖχε στὰ Μυστήρια, ἐπιθυμοῦσε τὴ θέωση. Οἱ Διδαχές του εἶναι κηρύγματα καθηγητικά, γιὰ νὰ προπαρασκευάσουν τὶς ψυχές νὰ δεχθοῦν τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ μυσταγωγικὸ του πνεῦμα φαίνεται στὶς προτροπές του γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὰ μυστήρια, ἰδίως τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας Κοινωνίας, στὶς συμβουλές του γιὰ τὴν καλὴ καὶ θεάρεστη συμμετοχὴ τῶν πιστῶν

στὶς λατρευτικὲς συνάξεις, στὶς ἀκολουθίες ποὺ ὁ ἴδιος προέτρεπε ἢ ἐπιτελοῦσε, στὸν ἀγῶνα καὶ τὴν προσπάθειά του νὰ μάθει στοὺς ἀπαιδευτοὺς ἱερεῖς, πῶς νὰ τελοῦν τὰ μυστήρια, πῶς νὰ κηρύττουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος συνδέει τὸ κήρυγμα μὲ τὴ λατρευτικὴ καὶ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει λατρευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, γι' αὐτὸ καὶ τὸ κήρυγμά του εἶναι μυσταγωγικό.

Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς (1714-1779)

Ἡ Διδαχὴ τοῦ Πατροκοσμᾶ εἶναι ἄριστο δείγμα πρακτικοῦ κηρύγματος. Ἐκθέτει ὑψηλές καὶ μεγάλες ἀλήθειες μὲ τρόπο ἀπλὸ καὶ ἐπαγωγικό, χωρὶς θεολογικὲς ἢ φιλοσοφικὲς μεγαλοστομίες καὶ ὀρισμούς, ἀλλὰ χρησιμοποιώντας εὐληπτες εἰκόνες γιὰ τοὺς ἀνίδεους ἀκροατές τους, σαφεῖς καὶ σύντομες παραβολές, παρμένες ἀπὸ τὴν καθημερινή τους ζωὴ, ἀπλὰ ἐποπτικά μέσα. Ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου μεστός, γίνεται πιὸ κατανοητὸς μὲ τὶς ρητορικὲς ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις καὶ τὸν ἐσωτερικὸ διάλογο: «Μά, ἡξεύρω, εἰς τοῦτο θέλετε εἰπεῖ: Ἐχοντας

τόσα καλὰ καὶ τόσας ἀρετὰς, δέν μᾶς συγχωρᾷ ὁ Θεὸς ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἔχθραν ὅπου ἔχομεν εἰς κανένα χριστιανόν; Ναι, βέβαια, ἀδελφοί μου, δέν μᾶς συγχωρᾷ...»⁴. Μπαίνει βαθιὰ στὶς ψυχές μὲ τὴν ἐποπτικὴ παρουσίαση τῶν μεγάλων ἀληθειῶν, εἴτε μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ἐποπτεία, –θαυμαστός ὁ διάλογος τοῦ Ἁγίου μὲ τὸ φτωχὸ τσομπάνη τὸν Κώστα, γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πτωχό, ποὺ μὲ τὸν τρόπο του ὑπέδειξε σὲ ὅλους ὅτι ἀγάπη σημαίνει νὰ δίνει, νὰ ντύνει τὸ φτωχό καὶ ξυπόλυτο παιδί-, εἴτε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ἐπο-

πτεία, αίσθητοποιώντας τις έννοιες σε εικόνες και παρομοιώσεις, όπως του ήλιου και των ακτίνων του για τη διδασκαλία του Τριαδικού δόγματος ή κάνοντας ποικίλες αναφορές και αφηγήσεις ιστορικών γεγονότων και παραδειγμάτων από τη Γραφή, την Ιστορία, τα Συναξάρια. Έτσι το κήρυγμα αποκτά ενδιαφέρον, γίνεται απόλυτα κατανοητό το περιεχόμενό του από τους ακροατές, που διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον τους από την αρχή ως το τέλος.

Το κήρυγμα του Πατροκοσμᾶ ἦταν σαφές και συγκεκριμένο, παρόλο που ἦταν μεγάλο και έκτενές, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκῶν και τῆς πληθώρας των θεμάτων που ἔπρεπε νὰ ἀναπτυχθοῦν. Ἡ σαφήνεια ἦταν χαρακτηριστικό τοῦ Ἀγίου. Ἐχει σχέδιο καὶ σκελετό στο νοῦ του, λαμβάνει ὑπόψη του τὸ πολυπληθές καὶ ἀμόρφωτο ἀκροατήριό του, διαθέτει πείρα καὶ διάκριση. Τὰ θέματα ποὺ ἀναπτύσσει κάθε φορά εἶναι συγκεκριμένα, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος εἶναι συγκεκριμένος, κατανοητὸς ἀπ' ὅλους, καὶ τὸ κήρυγμά του εἶναι λόγος ποὺ προσφέρει οἰκοδομὴ στο λαὸ καὶ τὸν ὁδηγεῖ στὴ θεογνωσία.

Ὁ λόγος τοῦ Πατροκοσμᾶ ἦταν λιτός, ἀνεπιτήδευτος, σεμνός, χωρὶς ρητορισμούς, πομπώδεις ἐκφράσεις, ἐπίδειξη γνώσεων καὶ κοσμικῆς σοφίας. Ἦταν λόγος σοβαρός, ὑπεύθυνος, μὲ συναίσθηση τῆς εὐθύνης ἀπέναντι στο Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ἦταν «δύναμις Θεοῦ». Αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι ἦταν ἄκομπος ἢ ἀνιαρός. Τὰ πλήθη ποὺ τὸν παρακολουθοῦσαν καὶ κρεμόταν ἀπὸ τὰ χεῖλη του, ἢ ἀπορία φίλων καὶ ἐχθρῶν γιὰ τὴν πρόθυμη καὶ ἄμεση ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν του – «ἡ προσταγὴ του εἶναι ἐπιβλητικὴ εἰς ὅλους καὶ οἰαδήποτε πρότασιν καὶ ἂν κάμη ἐκτελεῖται παρευθὺς. Πράγματα δηλαδὴ ποὺ προκαλοῦν κατάπληξιν»⁵, ἀναφέρει ὁ κατάσκοπος Μαμωνᾶς – δείχνουν τὸ θαυμάσιο τρόπο ἐκφράσεως τοῦ Ἀγίου, κηρύττοντας τὶς μεγάλες τῆς πίστεως ἀλήθειες.

Τὸ κήρυγμά του ἦταν καὶ «λόγος παρακλήσεως», δηλαδὴ παραμυθίας, παρηγορίας, ἀλλὰ καὶ λόγος χαρᾶς, ἀναπαύσεως, γαλή-

νης, λυτρώσεως καὶ σωτηρίας. Ἦταν λόγος καλῆς ἀγγελίας, ὅπως καὶ ὁ ὅρος «εὐαγγέλιο», αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει. Οἱ ἀπαιδευτοὶ ραγιαδες εἶχαν πολλὰ ἑλλείψεις στὰ πνευματικὰ θέματα, ἀγνοοῦσαν ἀλήθειες καὶ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶχαν ἐξοικειωθεῖ μὲ τοῦ δυνάστη τὶς συνήθειες, ἔφθαναν μέχρι τὴν ἀρνησιθρησκεία καὶ τὸν ἐξισλαμισμό. Ὁ Πατροκοσμᾶς ἔπρεπε μὲ τὸν τρόπο του νὰ τοὺς συνεφέρει, νὰ τοὺς ἐλέγξει, νὰ τοὺς φέρει σὲ συναίσθηση, μετάνοια, προβληματισμό. Ἐλέγχει ὅταν χρειάζεται, ἀλλὰ μὲ ἀγάπη, μὲ πολλὴ περίσκεψη, λεπτότητα καὶ εὐγένεια, χωρὶς ἀκρότητες καὶ ὑπερβολές, στηλιτεύει τὴν ἀμαρτία καὶ ὄχι τὸν ἀμαρτωλό. Γι' αὐτὸ ὁ λόγος του μπαίνει στὶς ψυχές καὶ τὶς συγκλονίζει, παρηγορεῖ καὶ ἐλέγχει συγχρόνως, καὶ ἔτσι ἀλλάζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁδηγεῖ στὴ μετάνοια, στὴ σωτηρία. Κοντὰ του οἱ ἀνθρώποι βρῆκαν ἕναν πατέρα ἐπίγειο, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ ὅλα καὶ ἕνα Πατέρα οὐράνιο, τὸ Θεὸ, ποὺ τοὺς συγχωρεῖ, ἀφοῦ θυσιάστηκε γι' αὐτοὺς. Δὲν ἐξακοντίζει ἐναντίον τοὺς ἀπειλές καὶ κατάρες, δὲν μετράει τὶς ἀτέλειές τους μὲ βάση τὸ Εὐαγγέλιο ποὺ δὲν γνωρίζουν καλά, ἀλλὰ μὲ βάση τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπο, ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖ βασικὲς ἀλήθειες, ἀλλὰ ἔχει ὅλη τὴ διάθεση νὰ μάθει. Τοὺς μιλάει περισσότερο γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἔτοιμος νὰ τοὺς συγχωρέσει: «Καὶ ἄμποτες νὰ εὐσπλαχνισθῆ ὁ Κύριος καὶ νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματά σας καὶ νὰ φυτεύσῃ καὶ νὰ ριζώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σας τὰ θεῖα λόγια ταῦτα, νὰ ἀπεράσετε καὶ ἐδῶ καλά, εἰρηρικὰ καὶ ἀγαπημένα καὶ μετὰ ταῦτα νὰ σᾶς ἀξιῶσῃ νὰ πηγαίνετε ἐξωμολογημένοι, κοινωνημένοι καὶ διορθωμένοι νὰ κατοικήσετε εἰς τὸν Παράδεισον, εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν ἀληθινὴν καὶ αἰώνιον...»⁶.

Τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα πρέπει νὰ εἶναι σύγχρονο καὶ ἐπίκαιρο, δηλαδὴ προσαρμοσμένο στὶς ἀπαιτήσεις τῆς κάθε ἐποχῆς καὶ στὴ δεκτικότητα τοῦ ἀνθρώπου, τόσο μορφολογικά, ὅσο καὶ οὐσιαστικά. Ὁ «Ἰησοῦς Χρι-

στός» είναι «χθές και σήμερα ο αυτός και εις τους αιώνας» και ο λόγος Του «μένει εις τον αιώνα» άφθαρτος, άγέραςτος, πάντα σύγχρονος. Ο λόγος του Άγιου Κοσμᾶ, ἔχει ὅλη τὴν ἀπαιτούμενη πλαστικότητα, γιὰ νὰ γίνει δεκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀγράμματος ὀρεσίβιους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς λίγο ἢ πολὺ γραμματισμένους, ἀρχάριους ἢ προηγμένους στὴν πίστη, ἔξιςλαμισμένους ἢ στὰ πρόθυρα τῆς ἔξωμοσίας.

Ἄληθινὸς κήρυκας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἱεραπόστολος ὁ Ἅγιος, ἀναζητᾷ κάθε φορὰ τὰ σημεῖα ἐπαφῆς, προσφέροντας αὐτὸ πού πρὸ πολὺ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀνάγκη. Κατανοώντας τὴν ἔξαθλίωση, τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ὀρφανῶν παιδιῶν, τονίζει τὸ μισθὸ πού θα λάβουν ἀπὸ τὸ Θεό: «Ἐπαρε ἓνα φτωχὸ παιδί νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ εὐφραίνεσαι καὶ ἐσύ... διὰ ἐκεῖνο τὸ φτωχὸ παιδί ἔχεις χίλιες φορές μισθὸν ἀπὸ τὸ Θεὸν εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ τιμὴν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους...»⁷. Ἡ μιλώντας πρὸς τοὺς ἔχοντες ὕλικά ἀγαθὰ, γιὰ νὰ τοὺς παρακινήσει στὴν ἐλεημοσύνη, τοὺς ἀπαριθμεῖ τὰ καλὰ τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν εὐτυχία πού θα ἀπολαύσουν ἐκεῖ. Μιλᾷ λεπτομερῶς γιὰ θέματα ἀπλὰ σήμερα, ἄγνωστα καὶ ζωτικά ὅμως γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Πῶς νὰ κάνουν τὸ σταυρὸ τους, πῶς νὰ ἔξομολογοῦνται, ἀλλὰ καὶ πότε νὰ ἐνταφιάζουν τοὺς νεκρούς, πῶς νὰ φέρονται, «νὰ τοὺς κάμνετε τὰ ψυχικά τους, μνημόσυνα, σαρανταλείτουργα, ἐλεημοσύνες, κόλλυβα... καὶ ὄχι θρήνους καὶ μοιρολόγια...»⁸, τί νὰ φοροῦν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, ὅπως κάθε χριστιανικὸ κήρυγμα, ἦταν *προσωπικό*. Εἶχε τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικῆς του ζωῆς καὶ πίστεως, ὅ,τι ἔλεγε ἦταν βγαλμένο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα του καὶ τὴ ζωὴ του, εἶχε τὸ χρίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπιμαρτυρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰ λόγια του ὀδηγοῦσαν σὲ μετάνοια καὶ στὴν «ἐν Χριστῷ ζωή».

Ἐκτὸς τῶν παραπάνω χαρακτηριστικῶν, τὸ ὕφος τοῦ Πατροκοσμᾶ ἔχει καὶ χαρακτήρα *συμβουλευτικό*. Μιλᾷ μὲ εὐγένεια, διακριτικότητα καὶ ἀγάπη, ἀντιμετωπίζει τοὺς

ἀκροατὲς του ὡς ἀδελφούς: «*Τώρα, λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἰδοὺ ὅπου τελειῶνω, διότι ἐμίλησα πολλὰ καὶ γνωρίζω ὅπου σᾶς ἐβάρυνα, ὅμως ἡ ἀγάπη ἢ πολλὴ ὅπου σᾶς ἔχω μὲ ἐπαρακίνησε νὰ μακρύνω τὸν λόγον καὶ νὰ μὲ συμπαθήσετε*»⁹. Δὲν κρατᾷ τοὺς ἀκροατὲς του σὲ ἀπόσταση, ἀλλὰ τοὺς τοποθετεῖ στὸ ἴδιο μὲ αὐτόν, ἐπίπεδο, θέλει νὰ ἔχουν γνώμη καὶ νὰ τὴν ἐκφράζουν: «*Ἐγὼ σᾶς συμβουλεύω, ἀμὴ δὲν μὲ συμβουλευετε καὶ ἡ εὐγένειά σας; Ἡ δουλειὰ ἢ ἐδική μου εἶναι καὶ ἐδική σας, εἶναι τῆς πίστεώς μας, τοῦ γένους μας*»¹⁰, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δίνει πειστικότητα στὸ λόγο του, ἀμεσότητα καὶ προσωπικὸ τόνο.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς μὲ τὴν ἀποστολικὴ του αὐταπάρνηση καὶ τὶς ἀλλεπάλληλες περιδείξεις του «ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ ἀδάπανον κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου», μιλώντας στὶς καρδιές τῶν χριστιανῶν μὲ βάση πάντα τὴ Γραφὴ καὶ τοὺς Πατέρες, ἐπεσφράγισε τὸ κήρυγμά του μὲ τὴ ζωὴ του καὶ τὸ αἷμα του. Γιατί, αὐτὸ τὸ τολμηρὸ καὶ δυναμικὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου, μὲ τὶς προτροπὲς καὶ ἀπαγορεύσεις του, ἔγινε αἰτία τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου. Τὸ μαρτύριο ἦταν ἡ καλύτερη ἐπισφράγιση τῶν λόγων του καὶ μαρτυρία γιὰ ἓναν ἀληθινὸ κήρυκα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Γένους, ἓναν Ἱεραπόστολο καὶ Ἐθναπόστολο.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἱ. Μενοῦνος, *Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ Διδαχῆς (καὶ Βιογραφία)*, ἐκδ. Τήνος, Ἀθήνα 1979, Διδαχὴ Α2, σελ. 148.
2. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 119.
3. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 129.
4. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 154.
5. Κ. Μέρτζιος, *Τὸ ἐν Βενετία κρατικὸν Ἀρχεῖον, Ἰωάννινα 1940*, σελ. 8· ἐπίσης, Ἀ. Ξανθοπούλου, *Ὁ Κοσμᾶς καὶ οἱ Βενετοί*, σελ. 98.
6. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 183-184.
7. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 184-185.
8. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 167-168.
9. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 180.
10. Ἱ. Μενοῦνος, ὁ.π., σελ. 139.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

"Αξια και δίκαιη πρωτοβουλία

Οι ένορίες και ή ιστορία τους

Μέ τον τίτλο τής παραγράφου είχα επιγράψει πρό έτων άρθρο μου σ' αυτό το περιοδικό («Έφημέριος» 1993, σ. 152-153). Ένεθάρρυνα τή συγγραφή μικρών έργων πάνω στην ιστορία τής κάθε ένορίας και τήν προβολή του έργου των έφημερίων που είχεν υπηρετήσει σ' αυτές. Έκτοτε είδαν τό φως τής δημοσιότητας πολλές τέτοιες καταγραφές, που παίρνουν τή θέση τους στον ειδικό έρευνητικό φάκελλο που έχουμε άνοιξει στο Πανεπιστήμιο. Είναι σημαντικό οί μεταγενέστεροι νά γνωρίζουν τό έργο των προγενεστέρων και νά συντονίζουν τά βήματά τους στον βηματισμό των προηγούμενων γενεών. Υπάρχει θά έλεγα μία «ποιμαντική γενεαλογία» που όριοθετεί τήν «μικρή» ιστορία που έκβάλλει στη «μεγάλη». Άν στο στερέωμα άναζητούμε τους μεγάλους άστερισμούς, ξέρομε και τή σημασία των μικρότερων. Και οί ιερείς μιάς ένορίας άποτελούν και αυτοί έναν ιδιόμορφο άστερισμό που έχει τή θέση του στον χάρτη του Ούρανού.

Πρόσφατα είδε τό φως τής δημοσιότητας μία μικρή μονογραφία άφιερωμένη στον «έρμιονικό άστερισμό». Μ' αυτόν τον υπότιτλο έγραψε ό π. Ίωάννης Σαρρής τήν έργασία του *Περί των έρμιονιτών ιερέων* (έκδ. Δήμου Έρμιόνης 2002). Ό λευίτης συγγραφέας είχε τή συναίσθηση «*οτι μέρος τής τοπικής ιστορίας, ιδιαίτέρως έκείνο που έχει σχέση μέ τά θρησκευτικά ιδεώδη και δρώμενα, πραγματώνεται κυρίως στα πρόσωπα και στη δραστηριότητα των ιερέων και έφημερίων ενός τόπου*». Τουτό είναι πράγματι άληθές και όλοι μας γνωρίζομε

Του Άλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Άθηνών

πόσα όφείλομε στις μορφές έκείνες που μās όδήγησαν στην Έκκλησία και συνόδευσαν τά πρώτα μας και ύστερα βήματα στη ζωή των Μυστηρίων και στην ύπόλοιπη ζωή μας.

Πολύφωτοι άστέρες

Μιά ένορία όμως δέν έξαντλείται μόνο στη ζωή και στη δράση των ιερέων. Για νά οικοδομηθεί, νά έδραιωθεί και νά άναπτύξει τις δραστηριότητές της έχει άνάγκη άπό πολλά πρόσωπα. Βεβαίως τό έκκλησιασμά συνιστά μία σημαντική συνιστώσα τής έκκλησιαστικής ένοριακής ζωής. Άπαιτείται όμως ή παρουσία και ή χορηγία πολλών άλλων.

Οί κτίτορες είναι άπαραίτητοι. Όχι μόνο αυτοί που θά προσφέρουν για τό χτίσιμο του Ι. Ναού αλλά και αυτοί που θά συντονίσουν τό όλο έργο τής άνεγέρσεως, εικονογραφήσεως και συντηρήσεως του. *Οί έπίτροποι και τά μέλη του έκκλησιαστικού συμβουλίου, του φιλοπτώχου ταμείου και των έρανικών έπιτροπών. Τά μέλη που εργάζονται στα Σπίτια Γαλήνης, όλοι αυτοί που έποπτεύουν τά Κατηχητικά Σχολεία και βοηθούν στο νεανικό έργο. Οί νεωκόροι, άπαραίτητο στήριγμα στην όμαλή και εύρυθμη λειτουργία ενός Ναού. Πόσες φορές δέν είναι τά πρόσωπα που όχι μόνο εύπρεπίζουν τό Ναό αλλά και μεσολαβούν στη διαποίμανση του λαού μέ τον εύγενικό τρόπο και τήν άψογη συμπεριφορά τους.*

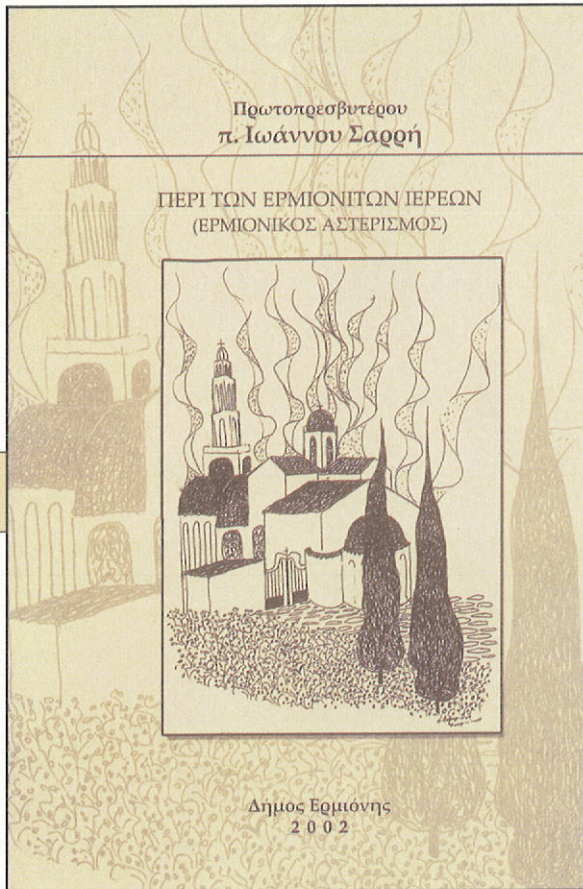
Όλα αυτά τά πρόσωπα μετέχουν στο λαμπρό ένοριακό άστερισμό και θά έπρεπε κάποτε στις Ένορίες νά οργανώνονται τι-

μητικές ευκαιρίες για όλες αυτές τις κατηγορίες προσώπων και ενόσω ζούν και μετά την κοίμησή τους. Τò πότε ασφαλώς θά τò προσδιορίσουν οί υπεύθυνοι κάθε ένορίας.

Άξιωμαμόνευτη έκδήλωση

Δέν ξέρω πολλές τέτοιες πρωτοβουλίες γυ' αυτό και μου έκανε ιδιαίτερη έντύπωση μία τέτοια έκδήλωση πού έγινε στόν ι. Ναό άγιου Νικολάου Καλλιθέας στις 5 Όκτωβρίου έ.έ. Με πρωτοβουλία τών ιερέων τού Ναού τελέσθηκε άρχιερατικό μνημόσυνο για νά προσευχηθούν όλοι οί παρευρισκόμενοι υπέρ αναπαύσεως τών κοιμημένων δούλων τού Θεού: ιερέων, διακόνων, κτιτόρων, δωρητῶν, έπιτρόπων, μελῶν τών Δ.Σ. έκκλησιαστικοῦ, φιλοπτώχου, μελῶν τών έρανικῶν έπιτροπῶν, νεωκόρων και λοιπῶν προσώπων, τά όποια καθ' οίονδήποτε τρόπο συνέτειναν στό ένοριακό έργο.

Η μνημόνευση δέν ήταν γενική και άοριστη. Μνημονεύθηκαν συγκεκριμένα όνόματα, πού για τούς παρισταμένους ήταν κεντρίσματα για νά έπαναφέρουν στό μνήμη τους τά πρόσωπα εκείνα πού κατά κάποιον τρόπο ανάλωσαν πολλές δυνάμεις για τήν ένορία πού τούς άξίωσε ό Θεός νά υπηρετήσουν για ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο διάστημα τής ζωής τους. Ό παριστάμενος θεοφιλέστατος έπίσκοπος Κορώνης κ. Παντελεήμων εύχήθηκε ό ίδιος και άλλοι νά τύ-

χουν αυτής τής εύγενικής μνημονεύσεως, όταν θά έχουμε άπέλθει άπό τόν κόσμο.

Η Έκκλησία μας, όπως όλοι καλώς γνωρίζουμε, εύρίσκει παλαιούς τρόπους και έφευρίσκει νέους για νά τιμήσει τά μέλη της. Έτσι μάς διδάσκει ένα στοιχειώδες καθήκον εύγνωμοσύνης αλλά και μάς παραδειγματίζει ύποδεικνύοντας ανθρώπους πού έζησαν μέχρι πρόσφατα κοντά μας και τών όποιων τή διακονία νά μή μπορέσαμε ίσως νά εκτιμήσουμε ή και νά άντιληφθοῦμε όσο

διάστημα ήσαν ακόμα στό ζώή.

Αυτό τò κέντρισμα τής μνήμης είμαστε όλοι ύποχρεωμένοι νά τò κάνουμε και έτσι συναδελφωμένοι, στρατευομένη και θριαμβεύουσα Έκκλησία, νά ζοῦμε τήν ένότητα τής πίστεως και τήν άποκαραδοκία τών έσχάτων.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ένμερώνει ότι οί ένδιαφερόμενοι για τò πρόγραμμα Μηχανογράφησης τών Ένοριῶν, τò όποιο παρουσιάσθηκε στό τεῦχος Σεπτ. 2003 τού ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ, μπορούν νά άπευθύνονται στόν π. Λεωνίδα Ψαριανό, τηλ. 210-7272308.

Ο παραβατικός έφηβος σε πορεία ρήξης: κίνδυνος ή έλπίδα

*«Για να μπορείς να ατείνσεις,
πρέπει κάπου να σταθείς και να πατήσεις...»,
Λαϊκό Γνωμικό*

Οι ρίζες της παραβατικής συμπεριφοράς στην έφηβεία συνδέονται με άποτυχία της μητρικής λειτουργίας να διατηρήσει σταθερό ένα περιβάλλον φροντίδας και κρατήματος, για όσο χρόνο αυτό είναι απαραίτητο, κατά την πρώιμη παιδική ηλικία, και στην άποτυχία της πατρότητας κατά την έφηβεία, με αποτέλεσμα την αναστολή της εξέλιξης προς την ψυχική ωριμότητα.

Η παραβατικότητα έμπεριέχει αναφορά σε κάποιο παλιό άσυνείδητο προσωπικό τραύμα. Το ψυχολογικό τραύμα έχει οργανωθεί σε χαρακτηριστικό στοιχείο, ενώ συνυπάρχουν φαλλικά, προγεννητικά και οιδιποδειακά στοιχεία. Ο παραβατικός έφηβος συχνά σηματοδοτεί την έναρξη σοβαρής ψυχολογικής διαταραχής, ψυχωτικής διεργασίας, μελαγχολίας κ.λπ., ενώ άλλοτε συγχέεται με την έφηβική αναστάτωση. Πάντοτε, ωστόσο, η παραβατική συμπεριφορά θέτει στον άποδέκτη το αίτημα της άποκατάστασης του παλαιού ψυχικού τραύματος. Οί Διαταραχές Συμπεριφοράς (Δ.Σ.) είναι δείκτης παθογένειας της οικογένειας και του σχολείου, που ένισχύεται από περιστασιακούς ή μόνιμους έξωγενείς παθογόνους παράγοντες.

Η διαταραχή αυτή είναι ένδεικτική της ύπαρξης, στην καρδιά του ύποκειμένου, άποστέρησης και αναζήτησης ένος «χαμένου παραδείσου», ενώ ο έφηβος δοκιμάζει το κανονιστικό και δικανικό πλαίσιο άγωγής σε μια προσπάθεια έξόδου από την κατάθλιψη. Η βασική πυρηνική σύγκρουση του παραβατικού έφηβου είναι ένας βαθύς άρνητισμός που φθάνει συχνά στην άρνηση της άγάπης της ζωής και έκδηλώνεται με τον «έρωτα του θανάτου», «τό πάθος του θανάτου», με άποπειρες αυτοκτονίας, άτυχήματα ταχύτητας, μηχανές, ουσίες, έγκληματική συμπεριφορά κ.λπ. Οί Δ.Σ.

Του Δ. Κυριαζή, Ψυχιάτρου-Ψυχαναλυτού

έκφράζουν άκόμη πρώιμες σεξουαλικές σχέσεις, κλέψιμο, κατάχρηση ουσιών, άποτυχία στον άκαδημαϊκό τομέα ή στην έργασία, σύγκρουση με κάθε είδους έξουσία (Οικογένεια, Σχολείο, Νόμος, Κοινωνία, Θεός). Μουσικά συγκροτήματα, όπως τα «Διάφανα κρίνα», οί «Iron Medden», Heavy Metal κ.λπ. έχουν έκφρασει αυτή τη μελαγχολική και έπαναστατημένη ψυχολογία.

Η άνασφάλεια, ο φόβος, ή παρανοειδής στάση, ή καχυποψία και το μίσος, παράλληλα με μια ύπομανιακή - matso στάση, με άλλοτε ψυχρό συναίσθημα και άλλοτε μελαγχολικό και άγχώδες χαρακτηρίζουν την παραβατική συμπεριφορά. Οί Δ.Σ. δέν είναι άσχετες με τις παρέες, τις φιλίες, την κοινότητα, την περιρρέουσα πολιτιστική άτμόσφαιρα και την κλινική ψυχοπαθολογία του κοινωνικού περιβάλλοντος. Άποπνται, έπίσης, πτυχών του έθνικού χαρακτήρα των νεοελλήνων και συνδέονται με πολιτικές (Μάιος '68), οικονομικές, ποδοσφαιρικές, κοινωνικές και πολιτιστικές όρίζουσες, έκφραστές του κοινωνικού νεοελληνικού φαντασιακού πεδίου. Σε ψυχοδυναμικό επίπεδο λειτουργεί ένα ψευδές έξωπραγματικό «Ίδανικό έγώ», που ή ματαιώσή του όδηγει σε στερεότυπες, ψυχαναγκαστικές, έκδικητικές έκρήξεις άυτο-ή έτεροκαταστροφής. Στο ψυχισμό του παιδιού λειτουργεί άκούσια μια άσυνείδητη προκρούστια κλίση, όπου ξαπλώνει ο αδύναμος έαυτός του, ενώ ένα σαδιστικό ύπερεγώ άναλαμβάνει τον ρόλο του τιμωρού. Το άγχος, ή έννοχή, ή κατάθλιψη, ή ναρκισσιστική έντροπότητα, ο άυτοερωτισμός άντιμετωπίζονται από το έγώ με άμυνες τύπου σχάσης, άπόσχισης, προβολής, «άποδιοπομπαίου τράγου», παθολογικής έξιδανίκευσης, προβολικής ταύτισης, άρνησης, έκδραματίσης κ.λπ.

Ο πατέρας και ή πατρική λειτουργία είναι συχνά διαταραγμένη (διαζύγιο, νεκρός ή άπών, άλκοολικός πατέρας κ.λπ.). Οί ρίζες αυτής της άποτυχίας χάνονται στο άσυνείδητο, χάνονται

στις άπαρχές τής παιδικής ηλικίας, χάνονται στις προηγούμενες γενιές, όταν ή αναφορά γίνεται στο οικογενειακό, ιστορικό και κοινωνικό πεδίο, και οι επιπτώσεις έπηρεάζουν συχνά καταστροφικά, τόσο το επίπεδο τής προσωπικής ψυχοπαθολογίας για το παιδί, όσο και σε μικρο - ή μακρο - επίπεδο την ομάδα, την κοινότητα, την κοινωνία και το λαό. Η κορυφή τής παθολογίας αυτής μπορεί να χάνεται στα συμβολικά συστήματα αναφοράς και δείχνει όρισμένου είδους άρχηγό, ή δάσκαλο ή συγγραφέα, δείχνει άκόμη τα στερεότυπα τής τηλεόρασης και τών Media. Ο Πατέρας και ή πατρική λειτουργία αντί να είναι ένας δρόμος έξω από το σπίτι, πού μπορεί θετικά να άποκαλύπτει και να δείχνει το πρόσωπο του Θεού και τής αγάπης, δείχνει τήν εικόνα ενός σαδιστή θεού και το ύπαρξιακό μηδέν. Η σκιά του πατέρα και ή σκοτεινή του πλευρά κρύβει το πρόσωπο του Θεού και έμπλέκει σε ψυχοπαθολογικές συμπεριφορές τον έφηβο γιό και τήν έφηβη κόρη.

Ο πατέρας έρχεται και σπέρνει το παιδί και μετά άποτυγχάνει, και αυτό είναι μια βασική άποτυχία, να πάρει το παιδί μακριά από το φυσικό και ψυχικό-ναρκισσιστικό σώμα τής μητέρας. Άποτυγχάνει να διανοίξει τήν όδο προς τή γνωριμία του παιδιού με τον έαυτό του, τή συνάντηση του παιδιού με τήν κοινωνία, τήν πατρίδα και τον πολιτισμό.

Η κατάλληλη πνευματική και ψυχολογική πατρότητα, είναι ένα από τα φάρμακα για αυτό του είδους το πρόβλημα. Όταν λειτουργεί το «Όνομα του πατέρα», στην ψυχή του παιδιού και υπάρχει κατάλληλος διαθέσιμος σύμβουλος κατά το παράδειγμα του Ζωσιμά στους «Άδελφούς Καραμάζωφ» (Άλιόσα), ή κατά το παράδειγμα του κατάλληλου ψυχοθεραπευτή έφηβων, έπιτρέπει στο παιδί όχι μόνο να γλιτώσει τήν ψυχική άποδιοργάνωση, αλλά και να ύπερβεί δημιουργικά τις συμπληγάδες πέτρες του οιδιπόδειου συμπλέγματος και τής κοινωνικής του, έπαγγελματικής και έρωτικής, προσαρμογής. Πιστεύουμε ότι «ή έλληνική πρόταση ζωής», πού έστιάζεται στο «γνωθί σ' αυτόν», μπορεί να άποτελέσει τή βάση για τήν ύπέρβαση του θανάτου, τή λύση τής άπόγνωσης και τήν αναζήτηση τής έλευθερίας και τής αγάπης.

(Συνέχεια του άρθρου *Ποιμαντική άσθενών στα νοσοκομεία τής Γ. Άρχιεπισκοπής Άθηνών* από σελ. 19)

Το Παρεκκλήσιον του Νοσοκομείου ήταν τελείως έγκαταλελειμμένο, έπειδή δεν είχε τακτικόν Έφημέριον. Το Νοσοκομείον αυτό είναι το μεγαλύτερον εις έκτασιν και έχει ανάγκη δύο και τριών Τερέων. Εις τον π. Πρόδρομον άνετέθησαν καθήκοντα Έφημερίου από τήν Γ. Άρχιεπισκοπήν, αλλά ουδείς από το Νοσοκομείον ήθελε να τον βοηθήσει. Ο π. Πρόδρομος έζήτησε τήν βοήθειαν του ύπευθύνου. Δύο και τρεις έπισκέψεις του έπόπτου εις τον Πρόεδρον του Δ.Σ. και τας δύο Διευθυντριάς Διοικητικού και Νοσηλευτικού ήσαν άρκετά να λυθοϋν τα προβλήματα και να δεχθοϋν τον Έφημέριον. Σήμερον διακονεί με πολλή έπιτυχία ο π. Πρόδρομος και όλοι συνεργάζονται μετ' ευχαριστήσεως μαζί του. Όμοίως, δια ίδια θέματα έγιναν έπισκέψεις εις τα Νοσοκομεία, ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, ΕΛΠΙΣ και εις τα δύο Νοσοκομεία τών ΠΑΙΔΩΝ κ.ά.

Έπισκέψεις έγιναν δια το προσωπικόν τών Γ. Παρεκκλησιών και πώς θα είναι άσφαλισμένοι εις το Ι.Κ.Α. εις το Έλεγκτικόν Συνέδριον και το Υπουργείον Υγείας. Όλοι άνεγνώρισαν, ότι αι προτάσεις του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου προς τας Διοικήσεις, πώς πρέπει να διαθέτουν τα έξοδα του Παρεκκλησίου, είναι σύμφωνοι με τον Νόμον 590/1977 και τήν Καν. Διατάξιν 8/1979 και πρέπει να τας έφαρμόσουν, όπως και έγινε. Όσαύτως, κατόπιν έντολης του Άγίου Πρωτοσυγκέλλου, έπεσκέφθη τήν Διοίκησιν του Άρεταιείου Νοσοκομείου και παρεκάλεσε ο θάλαμος πού έκοιμήθη ο Άγιος Νεκτάριος το 1920 να μη καταργηθί με τήν ανακαίνισιν. Έζήτησεν να ύπάρχη προσκυνητάριον με τήν Εικόνα του Άγίου με κανδήλα, ώστε να δύναται κάθε πιστός να έπισκέπτεται τον θάλαμον αυτόν. Άνέλαβε δε και τα έξοδα.

Τα όλίγα αυτά περιστατικά δείχνουν, ότι ο ύπεύθυνος δεν περιορίζεται μόνον εις τα καθήκοντά του εις το Νοσοκομείον, αν και ουδεμίαν διοικητικήν έξουσίαν έχη επί τών Έφημερίων. Το έργον γίνεται άθορύβως, όπως το θέλη ο Πολυσέβαστος Μακαριώτατος, διότι γίνεται εις τον κρατικόν τομέα και δεν πρέπει να μάς το καταστρέψουν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Του Κωνσταντίνου Χολέβα

Βοήθημα για τὰ Ἐκκλησιαστικά Κείμενα

Εχει παρατηρηθεῖ πολλές φορές ὅτι ἀπλοὶ Ἐπιστοί, ἀλλὰ καὶ κληρικοί, ψάλτες, κατηχητές καὶ γενικότερα τὰ στελέχη τοῦ ποιμαντικού ἔργου, δυσκολεύονται νὰ κατανοήσουν λέξεις καὶ φράσεις τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων ἢ τῶν ὑμνολογικῶν καὶ λειτουργικῶν κειμένων. Αὐτὸ τὸ κενὸ ἔρχεται νὰ καλύψει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ βιβλίον τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Πολυκάρπου Τύμπα ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἑρμηνεία Ἀγνωστων Λέξεων Ὑμνολογικῶν καὶ Ἀγιογραφικῶν Κειμένων», τὸ ὁποῖο ἐκυκλοφορήθη προσφάτως ἀπὸ τὶς *Πρότυπες Θεσσαλικές Ἐκδόσεις*. Τὸ βιβλίον περιλαμβάνει 6000 λήμματα, τὰ ὁποῖα σὺν τοῖς ἄλλοις καταδεικνύουν τὴν ἀδιάλειπτη συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι πολυγραφοτάτος καὶ ἀκούραστος ἐρευνητὴς καὶ μὲ τὰ ἔργα του ἔχει συμβάλει δημιουργικὰ στὴν Ὁρθόδοξη πνευματικὴ οἰκοδομὴ τοῦ ποιμνίου. Τὸ βιβλίον προλογίζεται ἀπὸ τὸ Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων τονίζει: «Γιὰ τὴν βοήθεια ποὺ προσφέρει στους Χριστιανοὺς στὴν κατανόηση τῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας μας εὐλογῶ τὸν π. Πολύκαρπο καὶ τὸ πόνημά του καὶ εὐχομαί ὁ Κύριός μας νὰ τὸν φωτίζει πάντοτε πρὸς πᾶν ἔργο ἀγαθόν. Εἶναι πολὺ θετικὸ γιὰ τὴν κοινωμία ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες κληρικοὶ νὰ ἀξιοποιοῦμε τὰ τάλαντα ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς πρὸς δόξαν Του καὶ πρὸς πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ λογικοῦ ποιμνίου, τὸ ὁποῖο μᾶς ἐνεπιστεύθη».

Ἡ ἔναρξη τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων

Κατὰ παράδοσιν ὁ Ὀκτώβριος εἶναι ὁ μῆνας ἐνάρξεως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ θεσμὸς τῶν Κατηχητικῶν ἔχει κατὰ καιροὺς κατηγορηθεῖ καὶ ἀμφισβη-

τηθεῖ ἀπὸ ἄλλους καλοπροαιρέτως καὶ ἀπὸ ἄλλους κακοπροαιρέτως. Παρὰ ταῦτα ὄχι μόνον ἐπιβιώνει, ἀλλὰ βλέπουμε μὲ χαρὰ νὰ γνωρίζει νέα ἀκμὴ καὶ ἀνθηση. Προφανῶς πολλοὶ γονεῖς, ὅσημέραι αὐξανόμενοι, θεωροῦν ὅτι τὰ παιδιά τους ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν τακτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς κληρικούς καὶ λαϊκοὺς κατηχητές τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ εὐθύνη τῶν κατηχητῶν εἶναι μεγάλη, διότι ἔχουν στὰ χέρια τους εἴτε μικρὰ πλάσματα, ποὺ τὸ μυαλό τους εἶναι ἄγραφος χάρτης, εἴτε ἐφήβους καὶ νέους μὲ ἀνησυχίες καὶ ἀναζητήσεις. Ὁ κατηχητὴς ποὺ συναισθάνεται τὸν ρόλο του καὶ ἐργάζεται ὑπεύθυνα γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τῶν νεανικῶν ψυχῶν διαδραματίζει ρόλο συμπληρωματικὸ ἐκείνου τῶν γονέων καὶ ἔρχεται νὰ καλύψει πολλὰ ἀπὸ τὰ κενὰ τοῦ Σχολείου. Εἶναι σημαντικό τὸ γεγονός ὅτι διδάσκονται τὰ Ὁρθόδοξα Θρησκευτικὰ στὰ σχολεῖα καὶ εἶναι ἀξέπαινη ἢ προσπάθεια ποὺ καταβάλουν οἱ περισσότεροι δάσκαλοι καὶ οἱ θεολόγοι ἐκπαιδευτικοί. Ὅμως ὑπάρχουν γνώσεις, ἐμπειρίες καὶ βιώματα ποὺ μόνον ἢ ἐπαφή μὲ τὴν Ἑνορία μπορεῖ νὰ δώσει στὰ παιδιά. Ἐδῶ ἀκριβῶς χρειάζεται τὸ Κατηχητικόν. Γιὰ νὰ εἰσαγάγει τὴ νέα γενιὰ τῶν Χριστιανῶν στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ τοὺς συνδέσει μὲ τὴν Ἑνορία, νὰ βοηθήσει στὴν κοινωνικοποίησή τους καὶ νὰ τοὺς ἐξηγήσει μὲ κατανοητὸ τρόπο τὴ μεγάλη εὐλογία ποὺ φέρουν ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς βαπτίσεώς των εἰς Χριστόν. Ἄς ἐνισχύσουμε, λοιπόν, τὰ Κατηχητικὰ καὶ ἄς φροντίσουμε γιὰ τὴν ὀρθὴ ἐπιλογὴ καὶ ἐπιμόρφωση τῶν κατηχητῶν.

Δὲν εἶναι μῦθος τὸ Κρυφὸ Σχολεῖο

Ἄκοῦμε καὶ διαβάζουμε κατὰ καιροὺς δηλώσεις ἱστορικῶν καὶ ἄλλων ἐρευνητῶν ὅτι σκοπεύουν νὰ ξαναγράψουν τὴν ἱστορία, νὰ γκρεμίσουν μύθους, νὰ ἀποκαλύψουν ἄγνωστα στοιχεία τοῦ προσφάτου παρελθόντος κ.λπ. Εἶναι

φυσικό και εύλογο ή ιστορική έπιστήμη να συνεχίζει τις αναζητήσεις της και οι νεώτεροι έρευνητές να τοποθετούνται μερικές φορές με δυσπιστία προς όλα όσα τους παρέδωσαν οι παλαιότεροι. Φοβούμεθα, όμως, ότι σε όρισμένες περιπτώσεις ή «άμφισβήτηση» της Ιστορίας έχει ως προδιαγεγραμμένο στόχο τον κλονισμό της έμπιστοσύνης των πιστών προς την Όρθόδοξη Έκκλησία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ή συνεχιζόμενη άμφισβήτηση όρισμένων έναντι του «Κρυφού Σχολειού» της Τουρκοκρατίας. «Είναι μύθος πλασμένος από την Έκκλησία» μάς λέγουν, χωρίς, όμως, να προσκομίζουν πειστικά στοιχεία. Όστε, λοιπόν, ή Έκκλησία καταφεύγει σε ψεύδη; Τόσο που την ύποτιμούν οι κατά τα άλλα σπουδαιοφανείς έπιστήμονες; Τό παράδοξο είναι ότι στην προσπάθειά τους να διαγράψουν την προσφορά του Κρυφού Σχολειού προσπαθούν να έμφανίσουν την Τουρκοκρατία ως μία περίοδο έλευθεριών και δικαιωμάτων για τον Έλληνισμό! Αντί, όμως, να επηρεαστούν με ψιμμύθια να έξωραίσουν την σκοτεινή περίοδο της δουλείας, ως μάς άπαντήσουν στο έξής έρώτημα: Άφου άκόμη και σήμερα, στις άρχές του 21ου αιώνας, παραμένει κλειστή με τουρκικό διάταγμα ή Θεολογική Σχολή της Χάλκης, πως θέλουν να πιστέψουμε ότι τον 16ο και 17ο αιώνα ή τουρκική νομοθεσία ήταν άνεκτικότερη και επέτρεπε την έλεύθερη εκπαίδευση των έλληνοπαίδων; Δέν θα πούμε περισσότερα, διότι ήδη άσχοληθήκαμε με τό ζήτημα αυτό στα σχόλια του τεύχους Μαρτίου έ.έ. Πάντως οι ένδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν άπαντήσεις και στοιχεία στο έννημερωτικό φυλλάδιο, τό όποιο έξεδόθη τό 1999 από την ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ και έχει τον τίτλο «Τό Κρυφό Σχολειό - Μύθος ή πραγματικότητα».

Και Όρθόδοξοι και Εύρωπαίοι

Η πρόσφατη έπίσκεψη του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου και της συνοδείας του στις Βρυξέλλες, στην έδρα των θεσμών και των όργάνων της Εύρωπαϊκής Ένώσεως, και οι σχετικές όμιλίες και συζητήσεις που έλαβαν χώρα εκεί κα-

ταδεικνύουν μία άδιαμφισβήτητη πραγματικότητα: Ότι σήμερα κάλλιστα μπορεί ή εύρωπαϊκή προοπτική της χώρας μας να συνδυασθεί με τη διαφύλαξη της έλληνορθόδοξου ταυτότητός μας και ότι στην σύνθεση και σύνδεση αυτή πρωτοστατεί ή Έκκλησία της Ελλάδος. Η Έκκλησία μας ίδρυσε Γραφείο στις Βρυξέλλες για να άκούεται έντονότερα ή φωνή της στα εύρωπαϊκά όργανα και άκριβώς αυτό τό Γραφείο έγκαινίασε ό Μακαριώτατος στις 4/10/2003. Παραλλήλως υπό την αιγίδα της Ιεράς Συνόδου λειτουργεί ή Ειδική Συνοδική Έπιτροπή Παρακολουθήσεως Εύρωπαϊκών Θεμάτων, ένω με έκπομπές, έντυπα και άλλους τρόπους έπικοινωνίας ή Έκκλησία μας παρεμβαίνει έγκαίρως και έννημερώνει τον πιστό λαό για τον ρόλο μας μέσα στην Ένωμένη Εύρώπη των 15 και συντόμως των 25 κρατών-μελών. Η Όρθόδοξη Έκκλησία της Ελλάδος, όπως τόνισε ό Μακαριώτατος, άγωνίζεται για την διαφύλαξη της ιδιοπροσωπίας, της ιδιαίτερης ταυτότητος και προσωπικότητος των Νεοελλήνων μέσα στην πανσπερμία λαών και πολιτισμών. Ταυτοχρόνως, ή Έκκλησία μας άγωνιά και για την άνάδειξη και διαφύλαξη της ταυτότητος και αυτής της ίδιας της Εύρώπης. Γι' αυτό ή Έκκλησία της Ελλάδος διεκήρυξε και διακήρυσσε με κάθε τρόπο ότι στο Προοίμιο του νέου Εύρωπαϊκού Συντάγματος πρέπει γραπτώς να άναγνωρισθεί ή Χριστιανική κληρονομιά της Εύρώπης. Κάποιοι συνέλληνες άνησυχούν μήπως μετατραπούμε σε άμορφο πολτό μέσα σε μία πολυεθνική και πολυπολιτισμική Εύρώπη και οι φόβοι τους μέχρις ένός σημείου είναι δικαιολογημένοι. Όμως ή προστασία της έλληνορθόδοξου παραδόσεώς μας και ή άξιοποίηση αυτής της παραδόσεως μέσα στο πλαίσιο των συγχρόνων πολιτικών και οικονομικών έξελίξεων είναι δική μας εθύνη και ύποχρέωση. Κανείς δέν μπορεί να μάς στερήσει τους πολύτιμους θησαυρούς της Όρθοδοξίας, της Γλώσσας και της Ιστορίας μας, άν δέν τους παραχωρήσουμε και άν δέν τους έγκαταλείψουμε έμεις οι ίδιοι. Με πρωτόπορο την Έκκλησία μας μπορούμε να παραμείνουμε και Όρθόδοξοι Έλληνες και καλοί Εύρωπαίοι.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Του Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οικονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου

Κυριακὴ Ε΄ Λουκᾶ. Λουκ. ιστ΄, 19-31

Ἡ σύγχρονη μάστιγα τοῦ ἀτομισμού

Τὸ σύγχρονο καὶ τραγικὸ φαινόμενο τοῦ ἀτομισμού περιγράφεται μὲ χαρακτηριστικὸ τρόπο στὸ σημερινὸ Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς μίλησε γιὰ ἓνα πλούσιο ἄνθρωπο, μὲ ἄφθονα ὑλικά ἀγαθά, ὁ ὁποῖος ζοῦσε μέσα στὴ χλιδὴ καὶ στὴν πολυτέλεια, ἐνῶ γύρω του ὑπῆρχε ἓνας ὀλόκληρος κόσμος βουτηγμένος στὴ δυστυχία καὶ στὴν ἀνέχεια, μέσα στὸν πόνο καὶ στὴν ἀδυναμία. Μάλιστα, ἡ δυστυχία αὐτὴ δὲν ἦταν μακριά, βρισκόταν στὴν πόρτα τοῦ ἀρχοντικοῦ του, ὅπου κειτόταν ξαπλωμένος ὁ φτωχὸς Λάζαρος, ποὺ ἐπαιτοῦσε γιὰ λίγο ψωμὶ καὶ ἐπιθυμοῦσε νὰ χορτάσει τὴν πείνα του ἀπὸ τὰ ψίχουλα ποὺ ἄφηνε στὸ τραπέζι του ὁ πλούσιος. Κι ὁμως, ἐκεῖνος, ἂν καὶ ἔβλεπε τὸν ἀξιολύπητο αὐτὸ ἄνθρωπο, ἔμενε ἀσυγκίνητος γιὰ τὴν κατάστασή του. Γιατί ἄραγε τέτοια ἀναλγησία;

Ὁ πρῶτος λόγος ποὺ δικαιολογεῖ τὴν ἀναλγητὴ στάση τοῦ πλουσίου τῆς περικοπῆς εἶναι ἡ ἀνύπαρκτη σχέση του καὶ ἐπαφὴ μὲ τὸ Θεό. Τὰ ἐνδιαφέροντά του περιορίζονται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴ σάρκα καὶ στὴν ἱκανοποίησή της, στὴν ἀπόκτηση πλούτου καὶ στὴν ἐγωϊστικὴ ἀπόλαυσή του. Ὁ πλούσιος δὲν εἶχε πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, δὲ γνώριζε τὸ δρόμο τῆς ἔνωσης καὶ τῆς ἐπαφῆς μὲ τὸ Θεό, μέσῳ τῆς προσευχῆς. Δὲν ἀναζητοῦσε τὸ δημιουργό του, γιατί δὲν πίστευε προφανῶς ὅτι κάποτε θὰ σταθεῖ ἐνώπιόν του δίνοντας λόγο γιὰ τὰ πεπραγμένα τῆς ζωῆς του.

Ἡ διακοπή, λοιπόν, τῆς ἐπικοινωνίας του μὲ τὸ Θεό, ὀδήγησε τὸν πλούσιο στὴ διακοπή καὶ τῆς σχέσης του μὲ τὸ συνάνθρωπό του. Γιὰ τὸν ἴδιο δὲν ὑπῆρχε τίποτα ἄλλο σ' αὐτὴν τὴ ζωὴ ἄξιο προσοχῆς καὶ φροντίδας, παρὰ μόνο ὁ ἑαυ-

τός του. Οἱ συνάνθρωποί του ἦσαν ἄξιοι τῆς τύχης τους καὶ δὲν ἄξιζαν τὸ ἐνδιαφέρον, τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀγάπη του.

Ἡ εἰκόνα, ὁμως, τοῦ ἀδίστακτου καὶ ἀπάνθρωπου πλουσίου τῆς σημερινῆς παραβολῆς δὲν εἶναι ξένη, δυστυχῶς, μὲ τὴ σύγχρονη πραγματικότητα. Εἶναι φωτογραφία, θὰ ἔλεγε κανεῖς, πολλῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας, ἐκείνων ποὺ βλέπουν τὸ συνάνθρωπό τους ἀδύναμο καὶ ἀνήμερο νὰ ζήσει ἀξιοπρεπῶς, ἐκείνων ποὺ νοιάζονται μόνο γιὰ τὴν καλοπέρασή τους, ἐκείνων ποὺ στεροῦνται πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων.

Εἶναι, ὁμως, καὶ εἰκόνα τῆς σύγχρονης κοινωνίας, τῶν πλουσίων κρατῶν τοῦ κόσμου, ποὺ νοιάζονται γιὰ τοὺς ἐξοπλισμοὺς μόνο, ἐπενδύουν ἀπίστευτα ποσὰ στὴν ἱκανοποίηση τῶν συμφερόντων τους, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ δυστυχία ὀλόκληρων λαῶν τοῦ τρίτου κόσμου, γιὰ ἑκατομμύρια ἀνήμπορα παιδιὰ ποὺ βιώνουν τὴ φτώχεια, τὸν ἀναλφαβητισμὸ, τὴν πείνα καὶ ὀδηγοῦνται καθημερινὰ στὸ θάνατο, τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ ἐλάχιστο ἐνδιαφέρον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς σώσει τὴ ζωὴ.

Πῶς μπορεῖ, λοιπόν, νὰ θεραπευτεῖ ὁ σύγχρονος κόσμος ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τοῦ ἀτομισμού; Ἡ θεραπεία εἶναι νὰ βροῦμε τὸ Θεό, νὰ κάνουμε τὸ θέλημά του τρόπο ζωῆς καὶ τότε θὰ ἀνακαλύψουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ στὴ συνέχεια τὸ συνάνθρωπό μας. Νὰ μάθουμε ὅτι ὁ Θεὸς δημιούργησε μιὰ μεγάλη οἰκογένεια, τὸν κόσμο, τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἔχουν ὑποχρέωση νὰ ἐνδιαφέρονται τὸ ἓνα γιὰ τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ ἐπίσης ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς νὰ στραφοῦμε στὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ διορθωθοῦμε, ἂν τυχὸν μοιάζουμε μὲ τὸν πλούσιο τῆς παραβολῆς.

Εἶθε ὁ Θεὸς ν' ἀνοίξει τὰ μάτια μας καὶ τότε θὰ δοῦμε γύρω μας πολλοὺς «Λάζαρους» ἔχοντες τὴν ἀνάγκη μας. Καὶ θὰ εἶναι εὐκαιρία νὰ ἀποδείξουμε τὴν ἀνθρωπιὰ μας. ΑΜΗΝ!

Τὰ ἐφ' ἅπαξ τῶν Κληρικῶν (σὲ συνεργασία μὲ τὸ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.)

Όνοματεπώνυμο: Ε.Α. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 32-11-20 Ποσὸ ἐφάπαξ: 38.411,52	A.M.H.: 19429 Μισθ. Κλιμάκιο: 11	Όνοματεπώνυμο: Σ.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 20-0-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 20.206,46	A.M.H.: 24129 Μισθ. Κλιμάκιο: 20
Όνοματεπώνυμο: Ζ.Α. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 36-3-28 Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.221,33	A.M.H.: 18877 Μισθ. Κλιμάκιο: 10	Όνοματεπώνυμο: Β.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 26-3-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 27.205,74	A.M.H.: 21643 Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Όνοματεπώνυμο: Ι.Γ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 39-8-5 Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.674,31	A.M.H.: 17865 Μισθ. Κλιμάκιο: 4	Όνοματεπώνυμο: Ι.Ν. Κατηγορία: Α Συντάξιμα ἔτη: 25-9-7 Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.362,19	A.M.H.: 19031 Μισθ. Κλιμάκιο: 5
Όνοματεπώνυμο: Γ.Γ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 36-2-6 Ποσὸ ἐφάπαξ: 16.910,98	A.M.H.: 25245 Μισθ. Κλιμάκιο: 16	Όνοματεπώνυμο: Μ.Μ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 43-7-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 45.136,93	A.M.H.: 16851 Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Όνοματεπώνυμο: Δ.Δ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 35-0-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 44.558,91	A.M.H.: 18681 Μισθ. Κλιμάκιο: 4	Όνοματεπώνυμο: Ε.Κ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 25-2-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 22.308,62	A.M.H.: 22683 Μισθ. Κλιμάκιο: 23
Όνοματεπώνυμο: Ε.Κ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 25-0-17 Ποσὸ ἐφάπαξ: 23.700,58	A.M.H.: 22523 Μισθ. Κλιμάκιο: 23	Όνοματεπώνυμο: Σ.Δ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 46-9-5 Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.773,85	A.M.H.: 15959 Μισθ. Κλιμάκιο: 11
Όνοματεπώνυμο: Γ.Μ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 32-7-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 37.033,62	A.M.H.: 19399 Μισθ. Κλιμάκιο: 12	Όνοματεπώνυμο: Α.Φ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 37-2-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 43.436,61	A.M.H.: 18343 Μισθ. Κλιμάκιο: 4
Όνοματεπώνυμο: Χ.Μ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 23-8-16 Ποσὸ ἐφάπαξ: 22.833,95	A.M.H.: 22943 Μισθ. Κλιμάκιο: 21	Όνοματεπώνυμο: Κ.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 26-1-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 27.069,19	A.M.H.: 21826 Μισθ. Κλιμάκιο: 19
Όνοματεπώνυμο: Σ.Μ. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 26-3-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 27.205,74	A.M.H.: 21692 Μισθ. Κλιμάκιο: 19	Όνοματεπώνυμο: Η.Σ. Κατηγορία: Α Συντάξιμα ἔτη: 44-2-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 45.690,50	A.M.H.: 16573 Μισθ. Κλιμάκιο: 1
Όνοματεπώνυμο: Γ.Π. Κατηγορία: Δ Συντάξιμα ἔτη: 20-10-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 17.773,14	A.M.H.: 26097 Μισθ. Κλιμάκιο: 26	Όνοματεπώνυμο: Κ.Σ. Κατηγορία: Α Συντάξιμα ἔτη: 43-7-13 Ποσὸ ἐφάπαξ: 46.398,06	A.M.H.: 16758 Μισθ. Κλιμάκιο: 1
Όνοματεπώνυμο: Σ.Π. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 42-1-0 Ποσὸ ἐφάπαξ: 40.828,96	A.M.H.: 17503 Μισθ. Κλιμάκιο: 11	Όνοματεπώνυμο: Α.Τ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 37-8-1 Ποσὸ ἐφάπαξ: 39.090,05	A.M.H.: 18328 Μισθ. Κλιμάκιο: 11
Όνοματεπώνυμο: Χ.Τ. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 23-9-9 Ποσὸ ἐφάπαξ: 26.785,33	A.M.H.: 22912 Μισθ. Κλιμάκιο: 12	Όνοματεπώνυμο: Γ.Φ. Κατηγορία: Β Συντάξιμα ἔτη: 32-8-21 Ποσὸ ἐφάπαξ: 42.257,47	A.M.H.: 19144 Μισθ. Κλιμάκιο: 5
Όνοματεπώνυμο: Δ.Π. Κατηγορία: Γ Συντάξιμα ἔτη: 32-4-4 Ποσὸ ἐφάπαξ: 37.578,33	A.M.H.: 19718 Μισθ. Κλιμάκιο: 11		

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΛΑΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Αριθμ. Συμβολής
222002000000000096

